

DATINA

Serie nouă, anul 7, nr. 88, august 2021
www.cctb.ro

Revistă lunară editată de Centrul Cultural Județean Constanța
„Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

MIRELA TATOIU

- 4 *Dobrogea, oameni și locuri de poveste*
Despre „Știma apelor” și o noapte la pescuit de pomină - *Ovidiu DUNĂREANU*
- 7 *Obiceiuri de pe la noi*
Zi de Gustar, fără boi și fără car - *Adrian NICOLA*
- 10 *Artiștii noștri*
Gala premiilor UNITER și-a desemnat câștigătorii! - *Ana-Maria ȘTEFAN*
- 12 Cea mai bună regie (Premiul „Lucian Pintilie”) - Carmen Lidia Vidu - *Ana-Maria ȘTEFAN*
- 14 *Info*
Festivalul de Muzică Ușoară „Axiopolis” Cernavoda 2021, Editia a XII-a - *Sorina POPA*
- 14 *Consemnări*
Opt decenii de cultură și tradiții la Cernavodă - *Sorina POPA*
- 16 *Info*
Festivalul folcloric „Aneta Stan”, Editia a III-a, 2-3 septembrie - Cernavoda - *Sorina POPA*
- 17 *„Constanța citește”*
Artă fotografică și atelier participativ, într-un eveniment de excepție - *Iulia PANĂ*
- 20 *Personalități în Dobrogea*
Închinare - *Gelu CULICEA*
- 22 *Info*
Din activitatea Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” - *Ana Maria ȘTEFAN*
- 24 *Documentar*
Constantin N. Tomescu – o personalitate jertfelnică (II) - *Anastasia DUMITRU*
- 30 *Opinii*
Decadența educației. „Satyricon” - *Antonela-Nicoleta TOADER*
- 33 *Perenitate*
Natura – de la raportare la artă - *Autor*
- 36 *Personalități dobrogene*
Mioara Avram și identitatea noastră lingvistică - *Raluca PETRE*

Datina,
fondată în 1991, serie nouă,

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

ISSN 1221-2253

DIRECTOR GENERAL: PROF. DOINA VOIVOZEANU

REDACTOR ȘEF: CONF. UNIV. DR. AURELIA LĂPUȘAN
REDACTORI: ANA MARIA ȘTEFAN, IULIA PANĂ, RALUCA PETRE,
OVIDIU DUNĂREANU, ADRIAN NICOLA, MARGARETA DONOS

Director artistic: DAN COJOCARU
Director economic: Alina ONEL

Tehnoredactor: Traian Mircea VOINEAGU
Ilustrația este asigurată de cursanții cercului de fotografie
al Centrului Cultural „Teodor T. Burada”, profesor Iulia PANĂ

Copyright text și fotografii © Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”
Copyright prezentare grafică © 2016 Editura Datina

Tiparul FOTO STORY SRL Constanța, B-dul. Alex. Lăpușeanu nr. 163, fotoartagfa@yahoo.com
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța
B-dul. Tomis nr. 110, B-dul. I. C. Brătianu nr. 68
Tel/Fax: 0241 61 92 93, Tel: 0241 61 88 42
E-mail: office@scoalaarte.ro, cultural2@scoalaarte.ro

Cine mai vrea o carte?

Aurelia LĂPUȘAN

cu mari sacrificii din librării și anticariate -, semnate de ilustrii literaturii universale iar, unele, în limbi străine, inclusiv cărți de referință: dicționare, ghiduri, atlase etc, greu de procurat în zilele noastre. Ediții rare, ediții princeps, cărți cu autograf. Gestul de a fi donate cuiva interesat este unul de noblețe și o onorează pe cea care l-a gândit.

Și noi am căutat, la rândul nostru, în urmă cu doi-trei ani, să oferim celor în activitate, interesați, o parte din biblioteca familiei, și nu am reușit aici, acasă. Am avut, însă, gândul bun și sprijinul material oferit de Centrul cultural județean "Teodor Burada" de a duce la

Luna august este foarte bogată în sărbători. Poate cea mai bogată. Dar una dintre ele, trecută grăbit printre altele, este Ziua internațională a iubitorilor de cărți. Născută de undeva, extinsă repede la nivel mondial, această zi cheamă laolaltă pe cei care iubesc lectura, cinstesc cartea, prețuiesc slovele ei. Imaginația ne poate ajuta să vedem o carte de dimensiuni uriașe acoperind mapamondul și filă cu filă deschizându-se sub privirile cititorilor, mari și mici, din oricare țară a lumii. O carte uriașă poate ar face armele să tacă, răutățile să dispară, lumea să reînvețe să râdă și să creadă. Așa ar putea fi în imaginația noastră bogată viața pe Planeta Pământ în secolul călătoriilor turistice în Cosmos!

Sigur, întrebarea din titlu pare nepotrivită și retorică, dar ea pornește de la rugămintea unei bune prietene, profesoară de limba italiană, fiica unor dascăli de prestigiu în Constanța, care trebuie să elibereze un spațiu plin cu cărți din biblioteca personală și vrea să le doneze cuiva care știe să le prețuiască. Atât. Să le doneze cuiva interesat de cărți bune. Bine conservate, excelent selectate, cărți de colecție. A încercat pe la mai multe biblioteci și a fost refuzată. Cărțile, se înțelege, au fost cumpărate -uneori

Chișinău, la frații noștri de peste Prut, mult mai interesați de literatură, o importantă donație adunată din mai multe surse.

Funcționează, de la începutul anilor 90, la Chișinău, dintr-un parteneriat cu Biblioteca județeană din Constanța, o colecție bogată de carte, cu un număr impresionant de cititori, numită "Ovidius", cu bibliotecare inimoase, pline de inițiative, care au transformat fiecare întâlnire a noastră într-un emoționant eveniment cultural. Am făcut, cu alt prilej, o donație de carte și la școala din satul Dobrogea, aflat la câțiva kilometri de Chișinău, o altă oază de românism și educație. Și la Parcani, și la Orhei. Nicăieri nu a fost invocată lipsa de spațiu ci doar s-a exprimat marea bucurie de a primi un dar de inimă.

Am scris aceste rânduri gândindu-mă că nu vremea cărților printate a apus, nici vorbă! – ci noi, oamenii, le prețuim tot mai puțin. Iar soluția de a primi cărți, încerc să exprim un gând doar – ar trebui să aparțină mai ales bibliotecilor publice care au specialiștii capabili să selecteze și să redistribuie fondul de carte primit. Să lase ușa larg deschisă și să primească Cartea, căci ea vine de la cei care o au, o prețuiesc și au păstrat-o cu grijă.

Despre „Știma apelor” și o noapte la pescuit de pomină

Ovidiu DUNĂREANU

Negreala de cărbune a înnoptării sporea atotcuprinzătoare, instaurând peste apă o amuțire grea, care tulbura sufletul. Liniile malurilor, și de o parte și de cealaltă, se ștergeau, abia dacă mai puteau fi ghicite cu mare chin. Cerul cu stele puține, spuzit de cenușa zilei, lepăda o lumină palidă, ne la locul ei. Sub pâlparea acesteia, fluviul se înfățișa asemenea unui drum vânăt-lăptos, mișcător, fără de hotar, pe firul căruia cei trei oameni își pierdeau, neștiuți și nestingheriți de nimeni, urma...

Nicu Tătaru trăgea la lopeți, iar Stelică Vlad și Recu, ghemuiți pe podea, pregăteau pe băjbăite setca de fund. Când a apreciat că au răzbit la mijlocul brațului, vâslașul a încetinit înaintarea bărcii și, din câteva opinteli, a întors-o cu ciocul împotriva curentului. Așteptând această manevră, însoțitorii lui au aruncat numaidecât în apă, priponită cu sfoară, o legătură de tigve mari, vopsite în alb, ca o geamandură, al cărei rost era să susțină în adânc și să marcheze la suprafață capătul liber al setcii. Apoi, fără să slăbească ritmul, au început să desfășoare peste marginea bărcii unealta de pescuit, având grijă să nu se încurce și să se scufunde întocmai cum se cerea. Adică, partea de jos a ei, prinsă pe o frânghie cu plumburi dese, să cadă pe fundul albiei, iar cea de sus, fixată pe o frânghie cu plute, să rămână ridicată între ape. Astfel, acest perete de ață, nevăzut și înșelător, alcătuit din trei rânduri de ave trainic întreșesute între ele - una la mijloc, din fire subțiri, cu ochiuri mici, flancată de altele două, din fire groase, cu ochiuri mari -, devenea un obstacol de netrecut. Cărată așa de undele fluviului, setca nu ierta nimic în drumul ei. Pești și alte vietăți ascunse în zavaluri, butuci, crengi, uneori chiar și înecați negăsiți și alte lucruri pămânstite pe jumătate, prinse în urzeala-i vicleană și nemiloasă, nu mai aveau sorți de scăpare.

Odată desfăcută pe de-a-ntregul, celălalt capăt al ei rămânea legat de barcă, tot printr-o frânghie la fel de lungă și de rezistentă. Din răstimp în răstimp, pescarul puneă mâna pe coardă, o trăgea puțin în sus, iar după smuciturile simțite, știa dacă, acolo în străfund, se agățase

ceva sau nu...

După efortul de a încetini cât mai mult scurgerea bărcii pe firul puternic al apei și de a întinde plasa, orbecăind prin întuneric, cei trei bărbați ai noștri și-au mai revenit din amețeală. Nici însuflețirea cu care pleaseră nu le mai era aceeași. Gâfâiau osteniți, iar mâinile le tremurau înfrânte de prea multa și repede lor întrebuințare. Însă, pe departe de ei gândul de a se da bătuți și de a renunța numai din atâta. Doar cine nu le cunoștea apucăturile și patima de a cotrobăi până-n pânzele albe prin măruntaiele fluviului după peștii cei mari și greu de dibuit, nu știa, de fapt, cu ce fel de oameni avea de-a face...

Curgea setca anevoie, la nimereală, măturând fundul cu plumbii și nedând nicio veste că s-ar zbate ceva într-însa. Însoțind-o de aproape, pluteau și ei, în neștire, pe coaja aceea de scândură, asemenea unor ghizoroi mahmuri. Clipele se scurgeau, și ele, la fel de încet. Zăbovirea lor chinuitoare, le înțețea nerăbdarea din inimă. Nimeni nu ar fi avut curajul să bage mâna în foc și să jure, că la ceasul acela umbla careva pe Dunăre. Numai lovirea ușoară și regulată a apei cu vârful vâslelor de către Nicu Tătaru le da în vileag trecerea.

La drept vorbind, luând aminte la întunericul și tăcerea din jur, nu le rămâneau de ales decât să aibă răbdare și să ducă toana la bun sfârșit. Dacă pica vreo bucată din ce și-au imaginat să prindă,

cu atât mai bine. Dacă nu, împăcați cu gândul că n-a fost să fie, aveau să-și încerce norocul altă dată și gata. Nu intraseră zilele de pescuit în sac și nici peștii cei râvniți de ei nu se isprăviseră în Dunăre. Nu era nici o pagubă și nu se oftea niciunul în fața unei astfel de situații. Aceasta n-ar fi fost prima și ultima oară. Li se mai întâmplaseră destule nereușite așijderea și nimeni nu pățise nimic. Dar, de ce să anticipeze deocamdată ceva,

când nu puteau ști, cu nici un preț, cum aveau să decurgă lucrurile în continuare?!

De când o porniseră singuri la vale pe mijlocul necuprinderii aceleia negre și mișcătoare, pierduseră șirul orelor și legătura cu malurile care, de ceva vreme, li se ascuseseră complet vederii.

- Pe unde-om fi, oare? - s-au întrebat contrariați și neputincioși să-și dea un răspuns lămuritor.

După toate calculele trebuiau să se găsească departe de sat, trecuți de Cișmeluță, ba chiar și de gura privalului de la Ciulinioasa, probabil pe undeva pe-aproape de Canaraua din cotul de la Dervent. Acolo, înainte de Păcuiul lui Soare și de a ieși în forfota anafoarelor și în repeziciunea curentului de la Dunărea Mare, plănuiseră să încheie toana, să strângă setca și să tragă la mal, să scoată baboii din ea, s-o curețe de răgălii, s-o descurce și s-o pregătească pentru a o băga poate, din nou, a doua zi în zori.

Nu încăpea nicio îndoială și nu era niciun secret pentru nimeni, că în gropile fără fund, de la rădăcina zidurilor de calcar ale Canaralei care creșteau direct din apă, se afla raiul peștilor aleși, jinduiți cu mărturisită ardoare de ei.

Gândul că urmau să treacă pe lângă stâncile primejdioase i-a înviorat neobișnuit și le-a întărit speranța că încă aveau șanse să dea, în al doisprezecelea ceas cum se zice, marea lovitură. Câtând neîmpăcați în toate părțile, așteptau

dovada faptului că nu se amăgiseră și că erau pe făgașul cel bun. Iar acesta nu a întârziat mai deloc să se arate.

- Ia te uită, am ajuns! - și-au zis, zărind prin negureală contururile halucinante ale pietrelor uriașe.

Sub ei, unduirea lină de până atunci a Dunării pornise să colcăie din pricina izvoarelor din adânc, prin care locul se lăsa recunoscut. Luați în primire de acest cazan în fierbere, oricât ar fi vrut să recunoască sau nu, în preajma lor, ceva de care nu-și puteau da bine seama, începea să nu mai fie în firea lucrurilor. Senzația unei amenințări neașteptate și nevăzute le strângea ca o ghiară inima și-i silea să stea cu ochi-n patru. Barca o luase razna, cu toată îndârjirea lui Nicu Tătaru la lopeți și se clătina periculos, zgâlțâită în draci de funia setcii legată de ea.

- Cred că l-am găbjit! Și-i bariu, rău de tot! - le-a strigat Recu, abia ținându-și în frâu înfrigurarea, cu o mână încleștată pe coardă. Vestea, ca un trăznet, i-a săgetat și pe ceilalți, făcându-i să nu-și mai încapă în piele de bucurie și de emoție.

- S-o scoatem! - a mai adăugat pescarul, și și-a adus aproape, cu cealaltă mână, bura lungă cu cârligul ucigător.

La auzul acestei propuneri, împins de același imbold, Stelică Vlad a sărit de pe otoracul de la pupa, să-l ajute.

- Parcă-i un năvod, așa de s-a îngreunat! - a remarcat proprietarul cazanului de țuică în timp ce trăgea de capătul setcii, ridicat deja afară din apă de Recu.

- Da se împotrivește dihania, nu glumă, că, iată, ține barca în loc! - a întărit cele constatate de tovarășii săi, și Nicu Tătaru, neîncetând să se spetească la vâsle ca un rob...

Pe măsură ce o săltau peste copastie și o grămădeau pe dușumea, avea parcă nu se mai termina. Într-adevăr o știau foarte lungă, doar ei o întinseseră de cu seară și nu altcineva, dar nici chiar așa, fără de sfârșit, ca acum! Pești cu nemiluita, numai unul și unul, cum numai văzuseră de mult, agățați în ea, se zbăteau zgomotoși, spărgând tăcerea adâncă, învăluitoare. Însă ochii înfierbântați ai celor trei oameni, nu le dădeau nicio atenție, oricât de ademenitori se dovedeau. Ei le rămăneau pironiți pe scăpărarea palid-verzuie, care începuse să urce, pe neașteptate, împreună cu setca, din străfund. Aceasta creștea și se limpezea din ce în ce mai tare, cu cât se apropia de suprafață, căpătând o strălucire și o transparență de neîntrecut. Apa și aerul dimprejurul bărcii, intrate sub înrâurirea văpăii miraculoase cu irizări marmorate, lăsau impresia

Pictură Ion Voineagu

că sunt stăpânite de o vrajă.

Neobositele și priceputele mâini ale lui Recu și ale lui Stelică Vlad, asemenea unor suveici, nu stăteau o clipă. Într-un du-te-vino încrâncenat, ele continuau să recupereze unealta de pescuit, metru cu metru. Proptiți cu genunchii de crivace, nestrămutați în dorința lor, cei doi se luptau din toate puterile să scoată afară captura cea fără de egal. Aceasta încă nu li se făcuse văzută, dar nici mult nu mai avea. O simțeau tot mai aproape, smucindu-se și zvârcolindu-se sălbatic să scape din prinsoare, nedând nici cel mai mic semn de oboseală.

Iar când nu a mai avut încotro și li s-a arătat în toată înfățișarea și măsura ei, o cutremurare de neînchipuit le-a devastat tulbure făpturile și sufletele, făcându-i să rămână tablou.

- Da-păi, ce fel de pește-i ăsta?! – au găsit puțința să se întrebe în sinea lor, nefiind capabili să se trezească nici măcar o clipită din perplexitatea imensă care-i ținuse.

Le venea să creadă că visează cu ochii larg deschiși. Le venea să creadă că, datorită

îndelungatei și febrei lor așteptări prin întuneric, au vedenii. În zadar încercau să se convingă însă, că nu era nimic aieșea din toate acestea, când realitatea îi contrazicea, apărându-le altfel decât se cuvenea. Într-o asemenea împrejurare, ce mai puteau să spună, ce le mai rămânea de făcut?! Doar să ia lucrurile ca atare și să recunoască neîndoios că trăiau pe viu o minune.

La ceva mai mult de un braț înaintea lor, pe cursul apei, încurcată în fâșiile setcii, se răsucea și se zbuciuma în carne și oase, despuiată și despletită, o mândrețe de muiere tânără și neiertătoare. Iar cum se zbătea agilă și lunecoasă, aidoma unui pește, trupul ei răspândea o lumină de o splendoare inimaginabilă.

- Hopa! Dar asta-i Serina! Și noi, care o credeam dispărută fără urmă, i-am săpat mormânt degeaba! Iar ea trăiește! – au îngăimat toți trei deodată, părând a-i vorbi unei persoane imaginare.

Femeia îi fulgera cu niște ochi mari, negri, înstelați. Reproșul, înfricoșarea și furia din jeratecul lor îi seca la inimă, izgonindu-le năduful

și gândurile rele. La urechi le răzbeau scâncetele ei subțiri, înăbușite, pe care milostivii noștri pescari, depășiți complet de situație, le-au luat drept niște rugăminți arzătoare de a o elibera.

Și atunci, parcă supunându-se unei alte vreri, Stelică Vlad, Recu și Nicu Tătaru au slăbit și au scuturat plasa, cum numai ei erau capabili să o mânuiască, înlesnindu-i nălucii să se desprindă din mrejele acesteia și să se facă nevăzută, ca și când nici n-ar fi fost, înapoi în lumea în care-și alesese să-și ducă viața.

Numaidecât, în urma ei, întunecimea s-a

instalat la loc, umedă, foșnitoare. Undeva departe, în josul fluviului, deasupra unor insule neștiute, ca un fum albăstrui, prindeau să mijească zorii...

Cărând cu barca lor de douăzeci și patru de crivace, pe sub maluri, spre sat, setca de fund, doldora de peștii încă nescoși din ea, învinși de osteneală și de o blândă resemnare, cu ochii cârpiți de nesomn, cei trei ostroveni ai noștri știa că dimineața se anunța a fi a naibii de frumoasă...

Obiceiuri de pe la noi

Zi de Gustar, fără boi și fără car

Adrian NICOLA

Bun găsit dumneavoastră, cinstiți gospodari!

Cete roșietice de nori se ridicau de pe mare când soarele se opintea spre a ieși din albastrul nesfârșit al apei, pentru a pune stăpânire deplină pe lumina zilei. Un vânticel șugubăț se zbenguia prin valuri ca un prunc în copaie, plimbându-și aripa săltăreață prin nisipul călcat cu grijă de oameni bezmetici, abia treziți de sub puterea somnului, cuprinși parcă de sfiala de a nu-i strica strălucirea de diamant plajei galben-stacojii ce se întindea sfioasă sub tălpile lor vinovate. Îmi umplusem sacul dorințelor înfruptându-mă flămând din spectacolul răsăritului la mare, când am auzit dinspre taluz glasul de lelițe certărețe,

de precupețe cântându-și darurile ce ți le oferă marfa lor, și m-am îndreptat într-acolo.

Nu erau nici lelițe, nu erau nici precupețe, corul cu iz de veselie rodul unirii glasurilor unor păsări mici cărora abia le zăream printre frunzele și crengile arbuștilor de pe taluz burțile albe și cozile de forma literei „V”. Dădusem – după mult timp, mărturisesc – de un stol de rândunici iuți ca somnul nopților de vară, grăbite precum gospodina speriată de fila calendarului că îi poate trece timpul zacuștei și conservei și, iată, este în urma suratelor, Erau atente la ce se petrece în jurul lor ca un paznic de far speriat de fulger, de zvonul furtunii ce se apropie. Am zâmbit și mi-

am șters mirarea de pe față amintindu-mi că ziua aceea era întâia zi a lui Gustar, sau a lui Seceriș, cum spuneau altă dată gurile încete, dar mâinate de înțelepciune, ale celor peste care trecuse multă vreme de când viețuiau în casele înșirate de-a lungul ulițelor satului. Ei știau atunci să ne spună de ce Seceriș, deși vremea secerișului trecuse, fără să aibă la îndemână studii și instrumente care să le spună că nu doar ei au îmbătrânit, a îmbătrânit de mii de ori mai mult decât ei planeta, iar căldura ei coace de timpuriu bobul de grâu, de orz sau de secară.

Încă era vară, către ceasurile amiezii oul fierbea în nisip și omul se scurgea spre răcoarea casei topit de razele ucigașe ale soarelui, dar păsările, mai cu seamă cele călătoare, își cunoșteau propriul calendar și își vedeau de rostul lor. În această zi de întâi a lui Gustar, numită ea și a Macaveilor, se spunea că încep să se pregătească de marea trecere mai ceva ca oierii când pleacă de acasă în transumanță pentru jumătate de an. La fel ca ei, păsările se adună la sfat, pun la cale drumul stolului și se întreabă dacă puii le-au crescut destul în aripă și până pentru a se putea lupta cu furtuni și opreliști în drumul lung de ducere și întoarcere, peste mări și peste țări.

Fiindcă am pomenit de călătoria verii pentru turmele de oi, se cuvine a spune că la timpul acesta, în ziua întâi a lui Gustar, turmele sunt înălțate tocmai în partea cea mai de sus a muntelui în care trebuiau și pot să ajungă, acolo unde fagii și stejarii sunt tot mai rari, iar oamenii care au în grijă animalele spun că au ajuns la „Vama Cucului”. Zic ei asta, arătând spre culmea muntelui, fiindcă mai departe de acolo nici cucul, pasăre de stepă, călătoare și ea, nu mai merge decât dând vamă, o vamă a supraviețuirii, o vamă a vieții. De acum pașii domoli ai mioarelor încep a coborî, încât privindu-le de departe îți pare că din clipă în clipă se vor rostogoli până în fundul pământului.

Ca și până atunci, în coborârea aceasta a lor oile, caprele, adesea și vacile, au nevoie de hrană. Numai că de la sărbătoarea Macaveilor iarba nu mai crește, cea crescută nu se mai ține verde, iar clăile de fân se spune că sunt întoarse, dar și mutate de vânturi, așa că animalele găsesc tot mai puțină hrană, așa că o caută prin arbuști, mâncându-le frunzele și scuturându-le de fructe. În pădurile noastre de foioase trăiește însă Moș Martin, ursul brun, animalul morocănos care din țara aceasta nu se dă dus ca de pe alte meleaguri, iar el tocmai cu asta se hrănește, cu ce strică, fără voia lor, animalele pornite în transumanță.

De la o vreme însă nicăieri unde este vorba

de stricăciune în natură nu poate lipsi și mâna omului, așa că a mai „pus și acesta umărul” la flămânzirea ursului și a altor animale ale pădurii, stricându-le culcușul, locul de viețuire, lăsându-le flămânde și în blana goală, cu puii lor cu tot, fără adăpost și tot ce au învățat ele că le poate hrăni.

Zilei de Macavei i se mai spune în zonele de sub munți și Macaveiul urșilor, fiindcă de la această dată mărețele podoabe ale Carpaților încep a se împerechea, iar pentru asta, ursoaicele mai ales, au nevoie de hrană. Dacă hrana din natură nu le mai este la îndemână pe cărări de munte, coboară la șes pentru a se hrăni cu porumb de pe câmp. Înainte vreme, oamenii îi cinsteau pe urși de Macaveiul lor, la fiecare casă fiind aruncate pe ferestre câte o bucată de carne de porc, oamenii strigându-i ursului să-și ia mâncarea ce i se dă, să nu le omoare animalele și să le dărâme stupii din curte și din priseacă după altă hrană.

În ziua de azi, din cele mai multe sate urși sunt mai degrabă goniți cu bâtele, decât cinstiți, de aceea se spune că de acum ei dau iama la miere. Poveștile sătenilor, purtate din om în om, spun că, în vremuri de mult trecute, ursul ar fi ajuns până la priseaca raiului. Acolo însă, ursul ar fi fost prins cu botul în miere chiar de către unul din păzitorii raiului. Ca să-l oprească de la a se hrăni cu licoarea îngerilor, se zice că cel care l-ar fi găsit i-ar fi tras de coadă înapoi, să-l scoată din priseacă. Bănuți ce spun oamenii că s-ar fi întâmplat: coada de care trăgea cu strășnicie păzitorul s-a rupt și de atunci ursul nu mai are coadă.

O fi așa, nu o fi așa, nu se poate ști, prisecarii de azi știu însă la fel de bine ca mine legenda și din această zi se spune că albinele nu mai roiesc, iar prisecarul trebuie „să reteze stupii”, adică să scoată ramele și să stoarcă mierea din ele, având grijă să lase măcar jumătate pentru hrana vrednicilor vietăți, pentru ca acestea să aibă ce

mânca la iarnă și să nu piară de foame.

De altfel, se spune că este ultima zi în care prisecarul deschide stupul pentru a lua din el și nu pentru a pune. Zice-se că acum se scoate cea mai curată ceară, aceea care va da lumânării flacăra luminoasă, lipsită de fum, iar belșugul oferit omului de albine din primăvara cea de mult dusă, până la vara ce se uită spre miază-noapte, se sărbătorește acum. Oamenii, mai cu seamă femeile și copiii, mănâncă faguri de miere lingându-și degetele de dulceața lor, iar bărbații, care s-au luptat cu prădătorii și stihiiile naturii pentru a-și apăra stupii, se cinstesc cu pâine din grâul cel nou, înmuiată în vin îndulcit cu miere de albină.

Și câte nu se spun despre această sărbătoare a Macaveilor! Ziua este numită prin unele părți ale țării și „Paștele vițelilor”, căci ea ar fi ziua întâi în care aceștia, vițelii, se înfruptă, chiar fără opreliști, sugând cu nesaț din ugerul mamei lor.

Pentru aceasta vaca nu este mulsă cu o seară înainte. Zic bătrânii că laptele acelei zile ar fi cel mai bun pentru creșterea puiului, pentru sănătatea lui.

Se mai păstrează încă unele credințe legate de această zi care vorbesc de topitul cânepii, căci după obiceiul de mult statornicit nu este bine ca în această zi să se bage la baltă bețele albe, lungi și drepte ale cânepii. De ce în această zi, nu se știe, dar se pare că aceasta nu este bine frământată de apă și mâl, căci acestea încep a se îngroșa făcându-se nămol, iar fibra s-ar putea rupe repede. În nădejdea hainelor din cânepa așezată la topit în această zi, spun sătenii, să nu stai, fiindcă poți rămâne cu coatele cămășii rupte ori cu ea plesnită-n spete chiar atunci când

te fălești mai tare cu straiile tale, la vreo hora satului, la hram sau la nuntă.

Dacă sărbătoarea se numește „a Macaveilor”, săteanul a găsit de cuviință a sărbători într-un fel și macul, chiar dacă acesta are o sărbătoare numai a sa. De data aceasta, semințele florii roșii ce se spune că ar fi înflorit de la sângele curgând din tălpile unei mame rănită de mărăcini când își căuta, sleită de puteri, copilul rătat, se duc la biserică împreună cu semințele de grâu ce urmează a fi semănate în toamnă, pentru ca grâul să poată primi de la mac puterea nebanuită a liniștii în care să încolțească, și a sângelui, ce înseamnă viață.

Nu numai despre mac se spune că ar căpăta puteri nebanuite în această zi, puteri peste cele omenеști capătă și busuiocul, despre care se spune că acum se culege, se leagă chite și se păstrează la loc uscat și umbros pentru a nu-și pierde mirosul, puterea de a sfinți și ține curată apa, dar și darul acestuia de a șopti la urechile fetelor de măritat, în nopțile lungi de iarnă, cine le este ursitul.

Nici teiul, arborele cu floarea menită a te trimite spre visare și liniște, „magazia” de polen pentru mierea cea mai frumos mirositoare a verii, nu este uitat. Dacă stupul „se rupe”, dacă multor ierburi de leac le trece sorocul, atunci și teiul capătă alt chip, căci nu degeaba se spune că „la Macavei se sucește frunza-n tei”. Adică aceasta începe a rugini și a se ofili, pregătindu-se să se aștearnă sub pașii triști ai visătorilor din toate vremurile.

Și mai spune ceva sărbătoarea Macaveilor, că din această zi e musai să-ți muți cerga de pe prispă, cu pat cu tot, dacă ai dormit vara pe at, în odaie, căci de acum zilele sunt tot mai scurte și nopțile mai reci și mai umede, iar junghiul își face atâta loc în șale, încât nici cu tras, nici cu ventuze, nu-l mai scoți de acolo.

Las nisipul fierbinte ce îmi mângâie tălpile, uit de minunea culorilor cerului când soarele înoată în mare și plec necăjit că încă o vară se gătește de plecare fără a-i fi sorbit din plin savoarea. Dacă ar fi fost cu mine tata-mare m-ar fi privit pe sub sprâncene, și-ar fi tras pălăria pe o parte și mi-ar fi zis: „Dacă vară vrei, vară-ți dau! Mai e destulă arșiță și pârjol, grindină și ploaie, muncă și nădușeală, și pentru cei cu capul întors după ce a fost odată, ca tine.”

*Al dumneavoastră, cu smerenie,
Adrian*

Gala premiilor UNITER și-a desemnat câștigătorii!

Ana-Maria ȘTEFAN

Gala Premiilor Uniunii Teatrale din România (UNITER), se desfășoară anual, începând din 1991, acordând distincțiile Uniunii pentru fiecare an calendaristic încheiat. Gala a avut loc în data de 19 iulie și a fost difuzată în direct. Astfel, cu toții ne-am bucurat când Senatul UNITER a decernat Premiul pentru întreaga activitate actriței Ileana Ploscaru. Marea actriță a teatrului constănțean a împlinit anul acesta remarcabila vârstă de 90 de ani de viață, 70 de ani de teatru și 60 de ani de când joacă la teatrul de la malul mării.

După numeroase roluri în care și-a demonstrat profesionalismul și talentul acerb, generozitatea în calitate de partener de scenă și harul ca profesor de teatru, și talentul ca autor al volumului „Teatru și iar teatru”, după ce în 2016 a devenit Cetățean de onoare al Municipiului Constanța, iar în 2018 i-a fost decernat titlul de Cetățean de onoare al Județului Constanța, a venit și binemeritul premiu pentru întreaga activitate. Cu un palmares extrem de bogat, Ileana Ploscaru și-a dedicat întreaga viață teatrului.

Înainte de decernarea premiului, câteva cuvinte au fost transmise în semn de apreciere, de către actorii Mirela Pană și Dan Cojocaru:

„Ileana, doamna noastră dragă! Știi cum a fost viața ta? A fost ca o torță care a mers din mână în mână, până când s-a transformat într-o flăcără uriașă care a luminat calea multora dintre noi. Printre aceia mă aflu și eu și îți mulțumesc! Astăzi este o zi specială. Este ziua în care trebuie să ne facem promisiuni. Eu îți promit c-am să fiu întotdeauna mai bună decât mine ieri, așa cum m-ai învățat tu. Dar tu va trebui să-mi promiți că împreună vom dansa ca două nebune atunci când vei împlini 100 de ani. Îți mulțumesc pentru că ai existat în viața mea. Îți mulțumesc pentru tot ce ne-ai dăruit. Îți mulțumesc pentru prietenia ta. Să fii senină, liniștită și în pace,” a transmis actrița Mirela Pană.

„Cea mai mare iubire a ei a fost și rămâne teatrul. O iubire pe care n-a trădat-o niciodată. Actrița care nu mi-a dat voie să greșesc, care m-a luat de mână și m-a ridicat. Nu numai pe mine. Ci sunt convins, pe întreaga trupă a Teatrului de

Stat Constanța,” a transmis Dan Cojocaru.

Ileana Ploscaru nu a putut fi prezentă la eveniment pentru a-și ridica premiul, însă a transmis publicului un mesaj emoționant prin intermediul directorului Teatrului de Stat Constanța, Erwin Șimșensohn, cel care a ridicat premiul:

„Dragii mei, mulțumesc pentru onoarea care mi se face în această seară. Aș vrea să transmit toată recunoștința și aprecierea mea Senatului UNITER care a luat această decizie. Vreau să transmit colegilor actori din întreagă țară toată dragostea mea și să le urez mult succes în carieră. Ca o notă personală, îmi este tare dor de scenă și vreau să-i rog pe toți tinerii actori din Constanța și de pretutindeni să iubească scena așa cum am iubit-o eu. Pentru mine teatrul a fost viață și viața a fost teatrul. Vă mulțumesc încă o dată, vă îmbrățișez pe toți din toată inima, cu regretul teribil că nu o pot face și fizic. Poate data viitoare. Vă iubesc!”

Cu bucurie, scriitoarea Cristina Tamaș, Prof. Univ. Dr., a transmis pe pagina sa de socializare (Facebook), un mesaj cald, pentru celebrarea actriței care i-a fost protagonistă în piesele de teatru pe care aceasta le-a scris:

„Ieri seara, într-o atmosferă solemnă, în cadrul Galei UNITER, una dintre marile revelații ale teatrului românesc, actrița Ileana PLOSCARU a primit Premiul de excelență pentru întreaga sa activitate. Am trăit o mare emoție și o mare

bucurie pentru că această mare doamnă a scenei românești m-a făcut să scriu roluri pentru ea sau gândindu-mă la jocul ei impecabil, la talentul său actoricesc uriaș. A jucat în trei dintre piesele mele, în „Scene din Viața lui Constantin Cel Mare”, unde a interpretat rolul Împărătesei Elena, în regia lui Lucian Iancu, avându-l partener pe regretatul Titus Gurgulescu, a jucat în „Transplant”, în regia lui Ovidiu Lazăr, rolul

de a juca [...] Niciodată plictisită, niciodată obosită: puțină la trup, dar cu un psihic ce a ajutat-o mereu să meargă drept la țintă[...] Cu o mare personalitate scenică, și-a iubit cu fanatism profesia și a respectat-o ca pe o religie”, scria regretata Georgeta Mărtoiu, secretar literar al teatrului, despre Ileana Ploscaru.

Amintim acum și cele mai recente spectacole în care Ileana Ploscaru a jucat la Teatrul de Stat

Suzanei, avându-l partener pe Liviu Manolache, a jucat în „Sora mea geamănă”, regia Dan Puican, pentru Teatrul Radiofonic și Adrian Tamaș pentru teatrul pe scenă, piesă creată special pentru ea și partenera ei de scenă Diana Cheregi. Azi, când scriu aceste rânduri simt o stare de beatitudine pentru recunoașterea și celebrarea unui talent și a unui model impecabil de actor minunat, alături de care am trăit, în cele câteva frumoase întâlniri, bucuria de a cunoaște o actriță adevărată, dar și un om atât de minunat încât ai senzația că a strâns în suflet constelații de stele.”

Ileana Ploscaru a debutat pe scena Teatrului Național „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca la 24 februarie 1951, în spectacolul „Fântâna turmelor” de Lope Félix de Vega Carpio, în regia lui Ion Dinescu. În 1961, Ileana Ploscaru se transferă, prin concurs, la Teatrul de Stat din Constanța, debutând pe 12 noiembrie 1961, în spectacolul „Zări necuprinse”, scris de Nikolai Virta și regizat de Constantin Dinischiotu. Palmaresul său este bogat, cuprinzând mari roluri precum Ofelia și scorpia îmblânzită ale lui Shakespeare, Elisa lui Bernard Shaw, Hecuba lui Euripide, Aurelie, nebuna din Chaillot a lui Giraudoux, șapte roluri diferite din piesa „Un bărbat și mai multe femei” și multe altele. Pentru toate acestea, marea artistă a fost distinsă cu premii și ropote de aplauze din partea publicului.

„O revărsare gălgâitoare de talent și tragic și comic, o plăcere și o bucurie aproape viscerală

Constanța: „Bătrâna și hoțul” de Viorel Savin, regia: Iulian Enache, „Titanic Vals” de Tudor Mușatescu, regia: Cristian Șofron, „Treii surori” de A.P. Cehov, regia: Dominic Dembinski și „Scaiul” de Georges Feydeau, regia: Ion Lucian. Fără doar și poate, Ileana Ploscaru este un model pentru toți actorii teatrului. Este un privilegiu să joci alături de ea. Nu la mulți actori am avut ocazia să remarc disciplina, sacrificiul de sine pentru artă. Mi-o amintesc atât de așezată, concentrată și echilibrată în două dintre piesele în care am avut onoarea să mă aflu și eu în aceeași distribuție cu domnia sa: „Scaiul” și „Titanic Vals”. Pe această cale, îi transmitem sincere felicitări și aplauze cu inima larg deschisă!

Sărbătoarea Teatrului românesc, a adus de asemenea, pentru Teatrul de Stat Constanța încă două nominalizări, primele după 1994. Regizoarea **Diana Mititelu** a fost nominalizată la secțiunea „Debut” pentru regia spectacolului „Jocuri în curtea din spate” de Edna Mazya, premiu pe care l-a și câștigat, iar actrița **Cătălina Mihai** a fost nominalizată la secțiunea „Cea mai bună actriță în rol secundar”, pentru rolul „Speed” din spectacolul „Doi tineri din Verona” de William Shakespeare, regia Alexandru Măzgăreanu. Este momentul să o felicităm și pe regizoarea **Carmen Lidia Vidu**, a cărei semnătură regizorală o poartă și scurtmetrajul „Constanța. A dancing city”, o producție a Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”.

Cea mai bună regie (Premiul „Lucian Pintilie”) - Carmen Lidia Vidu

Ana-Maria ȘTEFAN

Nominalizările pentru Cea mai bună regie (Premiul „Lucian Pintilie”) au fost următoarele: Cristian Ban pentru spectacolul „MaMe”, creație colectivă, Teatrul Dramatic „Fani Tardini” Galați, Leta Popescu pentru spectacolul „(In) corect” de Leta Popescu, Reactor de creație și experiment, Cluj-Napoca (spectacol produs în cadrul programului cultural „Decalaj. Narațiuni intergeneraționale”, co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național), Carmen Lidia Vidu pentru spectacolul „Jurnal de România. 1989”, scenariul Carmen Lidia Vidu, Teatrul Național „I.L. Caragiale” din București. Premiul la această categorie i-a revenit talentatei Carmen Lidia Vidu.

Carmen Lidia Vidu este una dintre cele mai apreciate voci regizorale feminine care a devenit cunoscută pentru spectacolele de teatru experimental în care combină videoproiecțiile și mijloacele specifice filmului cu prezența live a actorilor.

Autoare de spectacole multimedia documentare, regizor de teatru, de film și de evenimente culturale, Carmen Lidia Vidu este cel mai tânăr regizor care a montat pe scena Teatrului Național din București.

Din 2017 este directorul multimedia al Festivalului George Enescu. Producțiile Oedipe și Femeia fără umbră, realizate alături de dirijorul Vladimir Jurowski, s-au bucurat de aprecieri internaționale. Spectacolele sale au fost jucate în America, Austria, Germania, Belgia și la cele mai importante festivaluri din România. Printre acestea se află și spectacolele pe care le-a montat la Teatrul de Stat Constanța („O poveste despre Maria Tănase”, „Jurnal de România Constanța”).

„Jurnal de România” este un proiect din care fac parte o serie de spectacole regizate de Carmen Vidu. Acesta cuprinde producțiile de scenă „Jurnal de România. Constanța”, „Jurnal de România. Sfântul Gheorghe”, „Jurnal de România. Jurnal musulman” și o expoziție intitulată „Romanian Diary. Confessions of Fatih”. Spectacolele sunt alcătuite din fotografii de teatru, fragmente de film și confesiuni necenzurate ale actorilor implicați, având rolul

de a implica comunitatea în viața orașului și nu numai. Jurnal de România, așa cum susține Carmen Vidu, este un proiect amplu, necesar și o invitație la dialog. La toate acestea se adaugă și spectacolul care i-a adus premiul pentru cea mai bună regie, „Jurnal de România. 1989”, montat la Teatrul Național „I.L. Caragiale” din București.

„Cred că tipul ăsta de dialog – cu actorii, prin confesiunile lor – duce la o maturizare a gândirii și la o înțelegere a situației în care noi trăim. Cred că acesta este de fapt rolul ustensilei numite teatru. Să cizeleze o nouă societate din punct de vedere cultural.” declara Carmen Vidu într-un interviu pentru www.dw.com

Galele Astra Film Festival din Sibiu, poartă de asemenea semnătura sa ca regizor încă din anul

2006. Amintim că această colaborare a condus-o la realizarea unui documentar (scurtmetraj), care i-a adus în 2015 Premiul Gopo pentru cel mai bun scurtmetraj documentar. În 2016, Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, a colaborat cu Carmen Lidia Vidu, pentru realizarea scurtmetrajului „Constanța. A dancing city”, producător Iulia Pană/ Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”.

Vidu a ținut următorul discurs:

„Eu am crezut mereu că teatrul este doar despre ceilalți. Despre ruși, despre americani, despre cei valoroși, puternici, despre cei care știu ei mai bine. Nimeni nu mi-a spus vreodată că teatrul poate fi despre mine. Că povestea mea contează. Comunitatea mea contează, că orașul este important. Jurnal de România este despre noi, ne semnificativii. „Jurnal de România 1989”,

„Constanța. A Dancing City”, este un proiect artistic multidisciplinar de video-dans, un portret subiectiv al orașului ce propune publicului larg un periplu inedit prin care să (re)descopere locuri neconvenționale sau prea cunoscute printr-o privire artistică ce îmbină dansul, regia, muzica, montajul, lumina. Constanța. A Dancing City este un film-atmosferă; oraș-port, oraș-plajă, între citadin și dealuri aride, istorie milenară, trecut recent și prezent, multiethnic, multicultural, multe stiluri de dans, toate astea împachetate într-un scurtmetraj artistic realizat de Carmen Lidia Vidu.

Astăzi vocea ei se face auzită în cele mai relevante contexte culturale, iar producțiile sale sunt apreciate la nivel înalt. La decernarea premiului pentru cea mai bună regie, Carmen

este despre un moment de curaj, curaj colectiv. Să negi revoluția, să negi curajul unui popor de a ieși în stradă, de a protesta și de a schimba un regim politic, este forma sub care crimele împotriva umanității prind curaj. Ignoranța cu privire la înțelegerea trecutului, analfabetismul cultural formează o societate imatură ușor de manipulat. Teatrul ne-a dat șansa de a ne folosi vocea pentru cei mai puțini vocali. Eu am dat la teatru și mi-am dorit să fiu studenta Cătălinei Buzoianu. Acest premiu este pentru dumneavoastră doamnă profesoară și pentru toate vocile feminine din teatrul românesc. Voi sunteți revoluția mea, voi sunteți puterea mea. Premiul meu, e premiul vostru. Vă mulțumesc!”

Foto: Ionuț GRIGORE

Festivalul de Muzică Ușoară „Axiopolis” Cernavoda 2021, Editia a XII-a

Sorina POPA

Primăria Orașului Cernavoda organizează, în perioada 21-22 august 2021, la sala Casei de Cultură Cernavodă, cea de a XII-a ediție a Festivalului de Muzică Ușoară „AXIOPOLIS”. Scopul acestui proiect cultural este descoperirea și promovarea tinerelor talente, atât din Dobrogea, cât și din întreaga țară. Totodată, evenimentul este o tradiție locală, menită să promoveze Orașul Cernavodă și Dobrogea, prin intermediul muzicii ușoare. Festivalul este un concurs de interpretare a tinerelor talente, care bat la poarta afirmării, fiind totodată un instrument motivational menit să evidențieze apariția de noi valori în sfera interpretării muzicale.

Proiectul va reuni la Casa de Cultură din

Cernavodă artiști profesioniști și personalități culturale ale muzicii ușoare românești, care vor face parte din juriu, cum ar fi: Monica Anghel (interpret și compozitor consacrat al muzicii ușoare românești), Tănase Garciu (artist profesionist, profesor de canto clasic al Colegiului Național de Arte „Regina Maria”, dar și dirijor al orchestrei colegiului), Teodor Rădulescu (profesor de canto la Centrul Cultural „Teodor Burada” Constanța), Roxana Ghindici (profesor de canto la Centrul Cultural „Teodor Burada” Constanța), Marius Văduva (instructor muzical la Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Ilfov), Constantin Grăjdeanu (consilier cultural în cadrul Consiliului Local Cernavodă).

Consemnări

Opt decenii de cultură și tradiții la Cernavodă

Sorina POPA

De-a lungul a opt generații, dar și a multor vremuri care au trecut, mai bune sau mai puțin bune, Casa de Cultură „I.D.Chirescu” Cernavodă a conservat și promovat tradiția culturală locală. Încă din 1939, instituția a șlefuit talente și a desfășurat activități culturale pentru comunitate. În prezent, Casa de Cultură se bucură de sprijin deosebit din partea Administrației Locale (în subordinea căreia funcționează) și se poate mândri cu o serie de acțiuni culturale, oferite în premieră cernavodenilor, care au sporit calitatea cultural-artistică a serviciilor și activităților desfășurate de autoritatea locală pentru comunitate. Printre acestea, putem

menționa primul spectacol de operă și balet, dedicat mareului poet Mihai Eminescu, dar și o serie de spectacole de operă și operetă dedicate Unirii de la 1859. De asemenea, a fost creat primul Festival Folcloric „Aneta Stan” și au fost puse în scenă numeroase spectacole de teatru. Aceste realizări au fost posibile datorită atragerii de noi parteneri culturali, din cadrul unor instituții precum: ATENEUL din Iași, Centrul Cultural „Teodor Burada” Constanța, Teatrul de Operă și Balet „Oleg Danoski”, MINA Constanța, Muzeul Național Militar „Regele Ferdinand”, ELECTRECORD, dar și actori și regizori, care sprijină proiectele culturale ale instituției. De

„Mugurelul” la Casa de Cultură I. D. Chirescu din Cernavodă

asemenea, prin intermediul colaborărilor cu Muzeul de Istorie și Arheologie Constanța au demarat procedurile de înființare și dotare a noul Centru muzeal “Regele Carol I” Cernavodă, care va fi organizat, anul acesta, în clădirea fostei garnizoane militare din strada Ovidiu, nr.17.

Cu o tradiție de peste opt decenii la Cernavodă, Casa de Cultură “Ioan D. Chirescu” se mândrește cu opt secțiuni și cercuri, din care fac parte peste 300 de copii și tineri cernavodeni,

care beneficiază de instruire cultural-artistică gratuită. Activitățile instituției sunt menite să promoveze cultura cernavodeană și tinerele talente, în întreaga țară, dar și în străinătate.

Ansamblul Coral “I.D.Chirescu”- înființat în urmă cu 123 de ani, este cea mai veche secțiune a instituției culturale, dar și mândria orașului, purtând tradiția muzicală de-a lungul timpului. Corul “I.D. Chirescu” este cel mai vechi din Dobrogea, dar și unul dintre cele mai vechi din

Ansamblul coral „I. D. Chirescu”

țară, înființat de preotul Dimitrie Chirescu, cel care a pus bazele primei școli în limba română din Dobrogea. Prima apariție a corului a avut loc cu ocazia inaugurării podului peste Dunăre - „Carol I”, construit de ing. Anghel Saligny. De-a lungul vremii, ansamblul coral a participat la numeroase festivaluri și concursuri specifice, atât în țară, cât și în străinătate, obținând numeroase premii și distincții. În prezent, ansamblul coral este coordonat de dirijor Manuel Vasile Bălănică și este compus din 30 de membri (tineri și adulți),

unii dintre ei având o activitate muzicală de peste 30 de ani în cor. Ansamblul coral are rolul de a promova și valorifica cultura corală tradițională, populară și universală printr-o riguroasă activitate artistică, realizată prin spectacole, concerte și concursuri și alte activități specifice, în țară și în străinătate.

În fiecare an, în calitate de gazdă și organizator, corul participă la buna desfășurare a Festivalului Internațional de Muzică Corală „I.D Chirescu”, ajunsă la ediția a XXXX-a.

Foto: Mihaela BENGHE

Info

Festivalul folcloric „Aneta Stan”, Ediția a III-a, 2-3 septembrie - Cernavoda

Sorina POPA

Primăria Orașului Cernavoda organizează, în perioada 2-3 septembrie 2021, la sala Casei de Cultură Cernavodă, cea de a treia ediție a Festivalului Folcloric „Aneta Stan”. Scopul acestui proiect cultural este descoperirea și promovarea tinerelor talente, atât din Dobrogea, cât și din întreaga țară. Totodată, evenimentul se dorește a deveni o tradiție locală, menită să promoveze Orașul Cernavodă și Dobrogea, prin intermediul cântecului popular. Festivalul este un concurs de interpretare pentru copii și tineri talentați, care bat la poarta afirmării, fiind totodată un instrument motivațional menit să catalizeze apariția de noi valori în sfera interpretării muzicale, propunându-și promovarea acestui potențial interpretativ al tinerelor talente ale folclorului românesc.

Proiectul va reuni la Casa de Cultură din Cernavodă artiști profesioniști și personalități culturale ale folclorului românesc, care vor face parte din juriu, cum ar fi: Aneta Stan (interpret consacrat de muzică populară din

Dobrogea), Ionuț Sidău (interpret consacrat de muzică populară din Maramureș), Ionuț și Doinița Dolănescu (interpret consacrat de muzică populară din Oltenia), Grigore Gherman (interpret consacrat de muzică populară din Bucovina), Roxana Daniela Gibescu (producător muzical folcloric, reprezentant al mării companii românești de înregistrări ELECTRECORD) și profesor universitar Elize Stan (etnomuzicolog consacrat și realizator al Televiziunii Române), dar și maestrul dirijor dr. Cristian Obrejan al Ansamblului Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene” din Constanța.

Evenimentul se va desfășura în două etape:

- Preselecția concurenților, la data de 2 septembrie 2021, între orele 11:00-14:00, la sala Casei de Cultură Cernavodă, și Repetiția alături de orchestră, între orele 14:00-19:00;
- Concursul de interpretare, la data de 3 septembrie 2021, la sala Casei de Cultură Cernavodă, între orele 16:00-21:00.

Artă fotografică și atelier participativ, într-un eveniment de excepție

Iulia PANĂ

În cadrul festivalului „Constanța citește”, a avut loc, la începutul lunii august 2021, un interesant eveniment dedicat artei fotografice și istoriei sale mai vechi sau mai recente.

Desfășurat în Parcul Arheologic din centrul orașului de pe malul mării și organizat de Primăria Constanța, în parteneriat cu Asociația Culturale și Asociația Omnia Photo, evenimentul a găzduit o lansare de carte și un atelier de cianotipie.

Ele au fost prezentate de Cristina Irian, doctor în Istoria și Teoria Artei, pasionată de imortalizarea pe suport fotografic a inefabilului degajat de lucrurile vechi, provenite dintr-o lume pe cale de dispariție.

Vorbind despre cartea lui Cristian Bassa, „Forward March”, Cristina Irian ne-a prezentat povestea acestui volum foto documentar, care face parte dintr-un proiect pe termen lung al autorului. Lucrarea oglindește, fotografic, viața lui Alexandru, un soldat român, pe care autorul l-a însoțit vizual pe o perioadă de cinci ani (2012-2017), în timpul serviciului, la evenimente private, de familie și în timpul studiilor sale la Academia Militară.

La atelierul de cianotipie, intitulat „Fotografii albastre și plante din secolul al XIX-lea”, au participat cu entuziasm mai multe persoane, de

Dr. Cristina Irian și Iulia Pană

vârste și preocupări diferite, toate însă fascinate de frumusețea și noutatea contactului cu această tehnică veche de peste un secol.

Pentru demonstrația sa, dr.Cristina Irian a folosit pentru imprimare, în afară de plantele culese din parc, materiale dintr-o arhivă privată,

repli ale unor fragmente de plante dintr-un ierbar realizat la finalul secolului al XIX-lea, de savantul Emil Racoviță, inspirată și de Prima carte cu fotografii din lume ce a fost realizată de britanica de profesie biolog Anna Atkins (1799-1871). Atkins este considerată prima persoană care a ilustrat o carte cu propriile fotografii, utilizând tehnica cianotipiei: „British Algae: Cyanotype Impressions”.

După ce au fost împărtășite publicului secretele cianotipiei și modul în care lumina este folosită pentru a naște adevărate miniaturi artistice, s-au pus la dispoziția celor interesați materialele pentru crearea unor mici proiecte de artă participativă, care vor fi prezentate în cadrul unui eveniment viitor.

Creatori ad-hoc, mai mici sau mai mari, și-au pus la treabă inventivitatea, au ales combinații de plante mai noi sau mai vechi, frunze, flori sau pene, și au văzut născându-se sub ochii lor, o lume aproape vie, revelată pe un fascinant fond albastru.

A fost un eveniment inedit, un privilegiu pentru cei care au participat la readucerea în actualitate a cianotipiei, tehnica descoperită în anul 1842, de către Sir John Herschel, primul care a pus în circulație termenii de „negativ”, „pozitiv” sau „instantaneu”.

Anna Atkins (1799-1871) a fost o botanistă engleză și, după cum susțin unii, este prima femeie fotografă, cunoscută pentru utilizarea fotografiilor în cărțile ei despre diverse plante. După ce a crescut alături de tatăl ei, John George Children – un chimist, mineralogist și zoolog – fiind înconjurată de știință, a contribuit, de asemenea, la munca tatălui ei.

Anna Atkins (1799-1871) a fost, până de curând, menționată în mod selectiv de către fotografii tradiționali și istorici de artă, în ciuda faptului că a produs un număr semnificativ de

lucrări fotografice personale chiar la începutul apariției procesului cianotipiei. A construit un cianotip format din fotograme ale algelor, ferigilor, penei și a petelor de apă folosind cianotipul lui Herschel.

Familiele Atkins și Herschel locuiau la numai 30 de kilometri distanță în Kent (Anglia) și tatăl ei, botanistul John George Copii, și Herschel erau colegi. Copii era membru al Societății Regale, iar când prietenul său, Herschel, a anunțat descoperirea cianotipului (1842) tatăl Anei a amintit repede despre fiica sa.

Gravurile Annei cu cochilii pot fi găsite în ediția tradusă de tatăl său, – Scoicile lui Jean-Baptiste de Monet Lamarck – publicată în 1823, însă lucrarea ei cu cianotipuri este cea mai cunoscută. Prin tatăl și soțul ei, Atkins l-a cunoscut atât pe William Henry Fox Talbot, un pionier al fotografiei, care a inventat un proces de creare de fotografii pe hârtie tratată cu sare și o soluție de azotat de argint, și pe Sir John Herschel, inventatorul metodei de imprimare folosind cianotipia.

Deși nu există dovezi concludente despre faptul că Herschel a fost mentorul lui Atkins, este mai mult decât probabil că a învățat procesul de cianotipie în gospodăria Herschel.

Ea a devenit interesată de procesul de cianotip care a produs imagini prin așa-numita imprimare la soare. Procesul, cunoscut sub numele de blueprinting, a fost ulterior folosit pentru a reproduce desene arhitecturale și de inginerie, dar Atkins a ales să o folosească pentru

ceea ce este considerat a fi prima lucrare cu ilustrații fotografice, și anume fotografiile sale de alge britanice: *Impresiile cianotipului* (1843).

Anna Atkins a realizat treisprezece versiuni cunoscute ale operei sale intitulată *Alge britanice: Impresii cianotipice* (1843-1853). În octombrie 1843, ea a început să publice imagini ale procesului ei, fotograme și desene. În 1850, ea a început să publice o cuprinzătoare colecție a lucrărilor sale, realizând o antologie în trei volume în 1853.

Aceste cărți, care conțin sute de imagini realizate manual au fost primele lucrări publicate pentru a fi utilizate, și demonstrează pionieratul unui sistem fotografic pentru investigații și ilustrații științifice. Deși Atkins a publicat în 1843, publicațiile lui Talbot cu "*Creionul naturii*" (1844 – 1846) sunt de obicei creditate de istorici ca fiind primii care au realizat această etapă importantă.

One of four volumes of Anna Atkins 1843-1853 publication, Photographs of British Algae: Cyanotype Impressions, owned by Frederick John Horniman and only rediscovered in 2011. Courtesy: Horniman Museum Installation views of Blue Prints: The Pioneering Photographs of Anna Atkins New York Public Library New York, New York October 19, 2018 – February 17, 2019

Doar 13 exemplare ale cărții scrise de mână sunt cunoscute, unele dintre ele fiind în diferite etape de finalizare. Mai târziu, ea va colabora cu o altă botanistă, Anne Dixon (1799-1864), în realizarea a două cărți cu cianotipuri: *Cianotipii ale ferigilor britanice și străine* (1853) și *Cianotipurile plantelor înfloritoare și ferigilor britanice și străine* (1854). Atkins a devenit membru al Societății Botanice din Londra în 1839, una dintre puținele societăți științifice care a fost deschisă femeilor.

O copie a manuscrisului lui Atkins se află acum în arhivele Bibliotecii Publice din New York. Impresiile cianotipului – Partea I a fost publicată

în octombrie 1843, are 231 de fotografii, și a fost dedicat tatălui lui Atkins, John George Children. Manuscrisul se află în Colecția Spencer – Cat #: 1843 93-440, și poate fi văzută on-line în Biblioteca publică din New York.

Alte exemplare ale muncii lui Atkins pot fi găsite la Harry Ransom Humanities Research Center de la Universitatea din Texas, Muzeul Getty și colecții publice, instituționale și private din Regatul Unit și din Statele Unite ale Americii. Lucrarea există și în formă tipărită. Apertură a publicat cartea lui Larry Schaaf, *„Sun Gardens: Photograms victorian”* de către Anna Atkins, 1985.

Personalități în Dobrogea

Închinare

Gelu CULICEA

Hortensia Papadat-Bengescu (8 decembrie 1876 - 5 martie 1955) a fost fiica generalului Dimitrie Bengescu și a profesoarei Zoe Ștefănescu, căsătorită cu magistratul Nicolae Papadat. Debutează în 1919, la vârsta de 43 de ani, cu volumul de proze scurte *„Ape adânci”* salutat de Garabet Ibrăileanu și Tudor Vianu. Tot în acel an va deveni membru fondator al cenaclului *„Sburătorul”* al cărui mentor spiritual a fost Eugen Lovinescu.

Foarte mândră va declara: *„Aparțin acum unei grupări literare. Acei ce nu cunosc gustul izolării, nu cunosc nici prețul unei ambianțe. Opera sa: „Concert din muzică de Bach”, „Fecioarele despletite”, „Drumul ascuns”, „Rădăcini”, „Străina”. Romanele sale sunt, prin acuitatea observației și prin complexitatea tehnicilor de analiză, printre primele mostre autentice ale prozei psihologice românești.¹ Vom reda în continuare un scurt articol publicat în revista *„Marea Noastră”* număr festiv, 1937, intitulat*

1. Enciclopedia personalităților feminine din România, Editura Meronia, București, 2012.

Hortensia Papadat-Bengescu

„Închinare”. Dedicat mării și navigatorilor.

„Nouă, celor ce aveam prilejul de a poseda drept orizont al vieții mărunte perspectiva Mărei, într-o zi ne-a lipsit ceva din decorul obișnuit al acestui orizont. Ne deprinsesem ca pe cuprinsul

Din activitatea Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Buradă”

Ana Maria ȘTEFAN

Regal de dans la Constanța

În iulie 2021, s-a desfășurat Festivalul Concurs Internațional de Dans „Alexis on Tour”, Constanța. Din zecile de participanți, ne mândrim cu câteva eleve din cadrul clasei de dans care au obținut rezultate excepționale.

Rezultate obținute:

- Ema Rizea - Locul I, secțiunea solo dans contemporan
- Irina Cocos și Sara Păltinișanu- locul I, secțiunea Duo dans modern
- Claudia Buică- locul II secțiunea solo open
- Claudia Buică și Camelia Gâscan - locul II, secțiunea duet dans contemporan
- Camelia Gâscan- locul III secțiunea solo dans contemporan

Elevele au fost coordonate de **prof. Adriana Hoidrag**.

Spectacol extraordinar de folclor

Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Buradă” a organizat în data de 22 iulie, proiectul cultural – artistic Spectacol extraordinar de folclor.

Simona Alexandru și Elena Plătică

Spectacolul a adus din nou în atenția publicului constănțean importanța păstrării și valorificării folclorului românesc, prin suite instrumentale și coregrafice pregătite de orchestra și dansatorii Ansamblului Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene” și prin interpretările artiștilor Ion Ghițulescu, Simona Alexandru și Elena Plătică.

„Elena Plătică vine cu cântecul ei de-acasă, de la ea, dintr-o zonă de o tulburătoare frumusețe. Ea surprinde prin versuri suave momente adevărate din viața dobrogenilor, din locurile pe care nu și le-a uitat și le cântă cu un glas frumos, cald, ajungând la sufletul omului,” spunea Elena Roizen despre Elena Plătică, solista Ansamblului Folcloric Profesionist „Izvoare Dobrogene”.

Simona Alexandru a participat la spectacol în calitate de reprezentantă a Olteniei. Solista de

Ion Ghițulescu

Trupa „Graiu”

muzică populară și-a dorit foarte mult o carieră în muzica populară. Amintim că în anul 2016 a participat la cea de-a XX-a ediție a Festivalului Concurs Național de Interpretare a Cântecului Popular Românesc "Dan Moiescu", unde a câștigat premiul II, iar în anul 2019 a câștigat cea de-a patra ediție a show-ului "Vedeta populară". Alături de cele două artiste mai sus menționate, un mare nume din muzica populară ne-a onorat cu prezența pe scena Centrului Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin”.

Ion Ghițulescu s-a născut pe 25 mai 1949 la Homești, Buzău. A debutat în 1964 acompaniat de "Doina Argeșului" la concursul "Debuturi piteștene". În scurt timp devine cunoscut, activând la ansamblurile "Dorulețul" din Buzău (1971 – 1975), "Doina Vrancei" din Focșani (1975 – 1979), iar din 1979 activează la "Doina Gorjului", cu acest ansamblu cântând în toată țara, dar și în străinătate, pe scenele din Spania, Portugalia, Franța, Bulgaria, Israel, Turcia, Iugoslavia, Ucraina sau Republica Moldova. Repertoriul său este alcătuit mai ales din cântece lăutărești vechi, adunate în peste 15 albume,

alături de marii dirijori ai țării. Ion Ghițulescu, acest Barbu Lăutaru al zilelor noastre, este recunoscut între puținii valorificatori ai cântecului lăutăresc; pentru crearea atmosferei îmbarcă costume ale epocii, iar vocea sa a încântat atât specialiștii cât și publicul larg.

Un alt obiectiv important al proiectului a constat în promovarea diversității culturale și a climatului de armonie și toleranță interetnică ce caracterizează Dobrogea. Astfel, Trupa „Graiu” a prezentat cântece tradiționale armânești din diferite zone din Balcani (Albania,

Macedonia, Pind, Tessalia ș.a.) într-o interpretare care valorifică cântul tradițional, aducându-l în contemporan, aproape de public.

„GRAIU” este un proiect de folclor reinterpretat, comparat, unic în România ca abordare și anvergură culturală, ce pune în oglindă folclorul afro-american din care au izvorât muzicile blues și jazz cu folclorul vlah în dialectele istorice ale limbii române, într-o fuziune stilistică ce integrează elementele de cânt tradițional regional nealterate de standardizări și le aduce în contemporan printr-o abordare muzical-instrumentală minimalistă dar semnificativă.

Proiectul cultural-artistic Spectacol Extraordinar de Folclor face parte din programul anual de evenimente culturale aprobat prin Hotărârea Consiliului Județean Constanța. Intrarea a fost liberă în măsura locurilor disponibile, cu respectarea tuturor normelor legale în vigoare de prevenție împotriva virusului SARS – CoV – 2. După o pauză lungă, ne-am bucurat de un public numeros, dornic de evenimente culturale de calitate.

Filme pe plajă

Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, prin Serviciul Coordonare Centrul Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin” și Exploatare a Filmelor, a desfășurat activități cinematografice inedite, sub formă de proiecții în aer liber pe plajă. Manifestările au avut loc pe Plaja Zoom și pe Plaja Iaki din Constanța și Mamaia. Astfel publicul constănțean sau cel venit din alte părți ale țării, în vacanță, a avut ocazia să participe la proiecții în aer liber,

bucurându-se de filme de calitate sub clar de lună.

În data de 28 iulie, la Plaja Zoom, spectatorii au putut viziona filmul "12 ani de sclavie", inspirat din povestea adevărată a unui bărbat care luptă pentru supraviețuire și libertate, într-o perioadă în care culoarea pielii stabilește valoarea umană. În cei 12 ani de sclavie, definitorie pentru destinul său va fi doar întâlnirea cu un abolitionist canadian, interpretat de Brad Pitt.

În data de 29 iulie, a fost rândul celebrului film „Aquaman” să ruleze pe ecranul gonflabil. „Aquaman” este o producție Warner Bros Pictures, regizată de James Wan, o poveste care îl aduce pe îndrăgitul actor american Jason Momoa în centrul unei aventuri epice, cu efecte vizuale copleșitoare ce reconstruiesc imperiul subacvatic al celor șapte mări.

Astfel, într-o atmosferă relaxantă, un public numeros s-a putut bucura de timp de calitate alături de cei dragi.

Documentar

Constantin N. Tomescu – o personalitate jertfelnică (II)

Anastasia DUMITRU

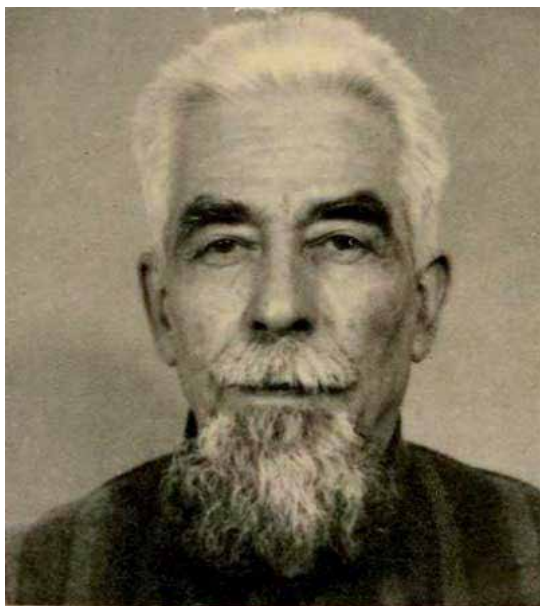
În slujba Basarabiei. În 1918, când a avut loc Unirea Basarabiei cu țara-mamă, Constantin N. Tomescu a absolvit Facultatea de Teologie din București, moment care a coincis cu începerea carierei pe meleaguri basarabene. Când Sfântul Sinod și guvernul țării l-au instalat pe Vlădica Nicodim, la Chișinău, ca Arhiepiscop al Bisericii din Basarabia, Constantin N. Tomescu a fost propus pentru postul de secretar general al Bisericii basarabene. Atunci i s-au pus trei condiții: „1. să muncesc până voi cădea de oboseală; 2. să fiu curat ca lacrima; și 3. să nu fac politică de partid. După fiecare condiție, i-am răspuns „accept”.¹

Cartea lui C. Tomescu oferă și informații de etnografie, prezentând satele și portul țăranilor din Basarabia: „Oameni voinici, în cămașă albă ca lumina, pantaloni tot albi din cânepă, cu fața într-adevăr senină, pletele crescute și la mulți înălbițe. Vorba lor era măsurată, liniștită și fără grabă, ca un fagure de miere. Auzeam atâtea zicale, unele fine, cu ironii presărate, aveau sfaturi tare priincioase, ce se lipeau ușor de inimă de

Constantin Tomescu

1. Ibidem, p. 236

Constantin Tomescu, după anii de detenție

simțeam că totul izbucnește din adâncul sfinției lor, din bunătate și iubire de oameni. Țăranul moldovean nu poartă dușmănie, nu-i răzbunător și n-am citit, nici n-am auzit ca vreo unul să fi ajuns la vreo fărădelege, la crimă.”² Referindu-se la viața de familie, scrie că numai țăranii care umblau prin târguri își schimbau comportamentul și deveneau brutali, apoi divorțau, însă aproape toți oamenii satelor credeau că familia e sfântă: „ce a legat Dumnezeu, omul nu-i în drept să dezlege”, decât moartea. Țăranul are o puternică nădejde în Dumnezeu, fiind convins că viața este rânduită de Domnul. „El trăiește acolo, în aer liber, curat, unde orizontul are lărgime în priveliști pitorești și în concerte de păsărele, și e drag să cânte el lângă susurul izvoarelor... el privește, fără împiedicare, cerul lui Dumnezeu, senin și noaptea împodobită de strălucirea miilor de stele și de luceferi. Asemenea momente îl întăresc pe sătean, îl conving că peste natură și peste viața lui stăpânește nu ceva orb, fără simțire, ci o ființă care-l știe, care-i poartă de grijă, Dumnezeu, și lui i se închină cu întreaga lui ființă. Astfel, țăranul este mult mai mulțumit decât orășeanul, el crede și săvârșește fapte ale credinței.”³ Dobrogeanul descrie sufletul credincios al basarabenilor, generozitatea și înțelepciunea, calități pe care le-a sintetizat și Gala Galaction, în volumul *Zile basarabene*.

Întâlnirea cu Gurie Grosu

C. Tomescu a fost impresionat de aspectul Chișinăului, capitală în care avea să rămână mai bine de douăzeci de ani, ca responsabil cu reorganizarea vieții bisericești, având mai multe poziții administrative, printre care: Director al Cancelariei sau Secretar General al Arhiepiscopiei Chișinăului (1919-1942) și consilier referent cultural, membru al Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Chișinăului, precum și al Congresului Național Bisericesc (începând din 1925). A devenit persoana indispensabilă a Cancelariei Eparhiei Chișinăului, pe care a organizat-o sistematic, colaborând cu Gurie Grosu, arhiepiscop al Chișinăului și mitropolit al Basarabiei, precum și cu urmașul acestuia, Efrem Enăchescu. De la 1 ianuarie 1924, a devenit redactorul părții oficiale a revistei eparhiale *Luminătorul*, editată la Tipografia România Nouă. Calitățile sale administrative deosebite au fost dublate de o educație teologică aleasă, demonstrată prin numirea sa în 1926 ca profesor suplinitor, iar din 1930 ca titular, la catedra de Istorie a Bisericii Române de la Facultatea de Teologie din Chișinău, unde a devenit ulterior prodecan. În 1927, a devenit Doctor în Teologie, cu Teza de Doctorat Mitropolitul Grigorie al IV-lea al Ungrovlahiei, sub îndrumarea lui Fr. Nicolae M. Popescu. Activitatea istorică a profesorului Constantin Tomescu cuprinde numeroase studii: documente originale și nepublicate privind istoria Bisericii Basarabiei. În 1929, împreună cu colegul său, Toma G. Bulat, a inițiat o publicație de specialitate intitulată *Arhivele Basarabiei*, dedicată istoriei și geografiei regiunii Moldovei dintre Prut și Nistru. Această perioadă demonstrează faptul că activitatea sa publicistică se desfășura la cele mai înalte standarde academice. Profesorul Constantin Tomescu are de asemenea și meritul de a fi sprijinit cercetarea istorică cu aplicații în istoriografia bisericească, sprijinind apariția, timp de mai mulți ani, a vechii *Reviste istorico-arheologice bisericești*, îmbrăcând-o în haină românească. Activitatea publicistică de la *Arhivele Basarabiei* a fost esențială, fiindcă, datorită acestei bogate colecții, au fost recuperate multe acte pierdute din cauza evacuării arhivelor în perioada războiului. Nicolae Iorga a fost interesat de articolele apărute în această colecție, publicate de Leon Boga, Emil Gane, Ș. Ciobanu, C. Popovici etc. Deși gubernia Basarabiei fusese sub stăpânirea Moscovei, preoții basarabeni au încercat să țină vie flacăra identitară, predicând în limba „moldovenească”, pe înțelesul credincioșilor și căutând a păstra vechile tradiții, de aceea rusificarea nu a avut

2. Ibidem, p. 368.

3. Ibidem, p. 369.

Fototeca ortodoxiei române. În imagine: C. Tomescu alături de înalți prelați, printre care și episcopul Visarion

efect și nu a transformat sufletele basarabenilor.

Dobrogeanul l-a evocat pe preotul Constantin Popovici, bun predicator, cu vorbirea ca un fagure de miere, care publica cu regularitate în revistă predici pentru înlesnirea mai ales a preoților de la sate. Aflăm că prietenul său, preotul Alexandru Baltaga, a fost paroh în Călărași, în județul Lăpușna, că „butucul Baltaga a dat mulți slujitori vrednici în Biserica Basarabiei”.⁴ Părintele Alexandru a făcut parte din toate adunările eparhiale, a fost președinte în comisie, delegat în comisia restrânsă pentru înființarea Facultății de Teologie la Chișinău, el a votat Unirea cu Patria la 27 martie 1918 în numele clerului basarabean care îl alesese. „Sfârșitul vieții acestui ales fiu al neamului a fost tragic, de erou! În dimineața de 29 iunie 1940, el săvârșea în biserica lui slujba Sfinților Apostoli Petru și Pavel. El nu aflase în ajun vestea de la radio că România a cedat sovietelor Basarabia și nici nu-i spusese careva în dimineața aceea... când el slujea liniștit Sfânta Liturghie, niște ostași sovietici l-au ridicat din biserică, așa în veșminte cum era, l-au transportat în penitenciarul civil din Chișinău, acolo l-au ținut arestat până au fost adunați și alții. Pe toți i-au trecut peste Nistru, în Tiraspol. Acolo au fost împușcați, îngropându-i în același lung mormânt. Așa au procedat sovieticii cu aceștia, pentru că ei toți au votat unirea Basarabiei cu Patria. Președintele Alexandru Baltaga mai era învinovățit că a convocat un Congres general extraordinar al clerului la Chișinău, în toamna anului 1917 care a votat în unanimitate

despărțirea Basarabiei de Rusia, de soviete, deci autonomia ei. Acestei votări a urmat Congresul soldaților moldoveni la Odessa”.⁵ Constantin N. Tomescu precizează că, în toamna anului 1941, când a ajuns cu divizia a 7-a infanterie ca voluntar sanitar împotriva sovietelor, la Tighina, a căutat acolo și în Tiraspol mormântul comun al acestor mulți membri ai Sfatului Țării, care au fost asasinați mișelește pentru votul cinstit și deschis dat în scopul unirii, dorind să-i ducă osemintele lângă biserica lui din Călărași, însă, după un an de la asasinare, nimeni nu i-a dat indicația necesară. Părintele profesor universitar Serghie Bejan, ruda preotului Baltaga, a fost o altă personalitate care a contribuit la sporirea vieții spirituale din Basarabia, conducând Seminarul Teologic, fiind colaboratorul revistei Luminătorul și traducând în 1935 cu C. Tomescu opera rusească *Învățătură creștină* în expunerea apologetică a preotului Svetlov, având 1400 de pagini. Referindu-se și la preoții din provincie, autorul scrie că nu a cunoscut la acei preoți, orășeni ori săteni, sentimente rele, ei erau „blânzi, prietenoși, li s-au înviorat atașamentul și dragostea de Patria românească și mai toți repetau că se simt foarte bine acum că-s liberi a fi și a grăi în limba cea strămoșească, că au scăpat de sub jug străin”.⁶ Memorialistul inserează liste de preoți care au mărturisit cuvântul Mântuitorului.

Numele lui Constantin Tomescu se leagă și de înființarea Facultății de Teologie din Chișinău, care a avut o importanță majoră în viața spirituală a Basarabiei interbelice. Din

4. Ibidem, p. 319.

5. Ibidem, p. 320.

6. Ibidem, p. 326.

memoriile lui C. Tomescu, aflăm că proiectul facultății de la Chișinău a fost aprobat în 1926, cu sprijinul mareșalului Alexandru Averescu, al poetului Octavian Goga și al filosofului Ion Petrovici. După ce, în 1927, își ia doctoratul în teologie, Constantin Tomescu devine profesor de Istoria Bisericii Ortodoxe Române și prodecan al Facultății. La inaugurarea cursurilor, în 8 noiembrie, de Sfinții Voievozi „Mihail și Gavriil”, au fost multe personalități. Gurie Grosu a anticipat rolul Facultății de Teologie din Chișinău care nu numai că a format generații de români, ci a fost un nucleu al mărturisitorilor care au devenit martiri în lupta cu ateii comuniști. Episcopul a precizat că acesta este un eveniment istoric și național, că preoților le revine misiunea de a fi enciclopediști, de a cunoaște istoria și literatura neamului și a transmite mai departe cunoștințele enoriașilor, facultatea de Teologie va fi un „izvor de sentimente patriotice, studenții dintre Prut și Nistru se vor contopi sufletește cu neamul întreg de pretutindeni”. Ministrul Ion Petrovici a recunoscut că Basarabia, care a dat „prima semnalul României întregite,” Basarabia care „a fost gornistul, la a cărei chemare au venit, pe rând, celelalte provincii”, merita să aibă această Facultate de Teologie. „Basarabia e provincia cea mai expusă și amenințată”, ea merita această facultate pentru că are o atmosferă religioasă bună: „doresc ca Facultatea de Teologie din Chișinău să fie metropola științei religioase pentru toată Moldova. Ea trebuie să fie însă și un centru de cultură militantă pentru națiune, o biserică cu două altare, unul pentru știință, altul pentru ideea națională. Chișinăul e propriu pentru dezvoltarea ideii naționale, a fost prima provincie care a venit la Patria Mamă, D-voastră v-ați aruncat în brațele mamei, atunci când România era la pământ și nu putea ispiti pe nimeni.”⁷ Li s-a recomandat profesorilor să fie „apostoli ai culturii naționale” și la sate. Decanul facultății, Ioan Mihălcescu, a menționat că deja erau 459 cereri de înscriere, inclusiv ale seminariștilor de la Galați, Oradea, Constanța, Cluj, Huși, Roman, Iași, Craiova, Buzău, București, Chișinău, Craiova. Arhiepiscopul Gurie a înființat „din mijloace proprii”, la internatul acestei Facultăți, 8 burse a câte 10.000 lei anual, pentru opt studenți, câte unul din fiecare provincie a Țării mărite”, burse ce se vor acorda „fiilor de cântăreți rămași fără tată, care, absolvind Facultatea, să fie obligați „să servească ca preoți în provinciile lor natale, nu mai puțin de 5 ani”. Ioan Lupaș a prezentat urări din partea Academiei Române,

precizând că „Basarabia e poarta creștinătății, a civilizației europene, încât nici puterile iadului să nu o poată sfărâma”. Profesorul Drăgănescu, rectorul Universității din Cernăuți, spunea „Prevăd întregirea Facultății Teologice în Universitate completă,... dar menirea ei e de a forma caractere, căci caracterele hotărăsc soarta poporului. Tăria națiunii stă în forța ei morală!” Tomescu sintetizează mai multe discursuri din care aflăm rolul acestei facultăți. Constantin Tomescu a fost cel care a ținut în mână facultatea, din punct de vedere administrativ. Activitatea culturală a profesorului Constantin Tomescu s-a încheiat odată cu ocuparea Basarabiei de către trupele sovietice la 28 iunie 1940. În anii ocupației 1940-1941, Facultatea de Teologie din Chișinău și-a găsit refugiul la Iași, iar în vara anului 1941, când era de așteptat să revină la Chișinău, a fost, de fapt, închisă. C. Tomescu a devenit profesor la Cernăuți, avându-l coleg pe Iustin Moisescu, viitorul Patriarh. La Cernăuți a fost ales director al „Fundației Culturale Regale Mihai I, regiunea Bucovina”. În această calitate a organizat peste 150 de centre culturale, dotate cu biblioteci proprii. Refugiat din Basarabia ocupată de sovietici, în vara anului 1940, profesorul Tomescu a ținut legături strânse cu ceilalți surghiuniți dintre Prut și Nistru, implicându-se apoi în opera de refacere a vieții bisericești de dincolo de Prut, afectată grav de loviturile ateismului bolșevic. Între 1941 și 1944, C. Tomescu a ajutat la renașterea credinței creștine între Nistru și Bug. El confirmă cele publicate de cercetătorul transnistrean Nichita Smochină că pe întinsul Transnistriei erau sate românești, în 1941 fiind 500.000 de români, conștienți, în mare parte, de obârșia și naționalitatea lor.⁸ După ce a plecat silit din Basarabia, la Râmnicu Vâlcea și la Sibiu, a trăit într-o cruntă sărăcie, nu a vrut să se umilească în fața oficialităților, știind că a fost „epurat, urgisit și aruncat din societate.”

Detenția.

Prima dată, Constantin Tomescu a fost închis de către autoritățile maghiare și reținut în penitenciarul din Sibiu, în 1914, fiindcă, în calitate de președinte al studenților de la Teologie, a mers în Ardeal cu un grup de 30 de studenți de la Teologie, pentru a aduce românilor ardeleni un mesaj al patriei libere. Guvernul român reușește să-i elibereze după șase zile de arest. Acțiunea studenților teologi a avut un mare ecou în rândurile românilor din Ardeal, care visau la unirea cu Patria-Mamă. După ce activează în

7. Ibidem, p. 496.

8. Ibidem, p. 37.

Foto: Lorena MITREA

Basarabia interbelică, în 1944, când provincia e ocupată de sovietici, profesorul Tomescu se refugiază la Sibiu și nu va mai reveni în Basarabia lui dragă. În februarie 1945, este demis de la catedră, iar vechii prieteni îl ocolesc, pensia îi este sistată. Trăiește în sărăcie, este urmărit și arestat în anul 1948, în condițiile declanșării amplelor represii împotriva elitelor vechii României, pentru acuzația de omisiune de denunț (câteva persoane arestate îi pomeniseră numele, iar el era „vinovat” că nu le denunțase Securității). Profesorul Tomescu a fost judecat și achitat în februarie 1950. La scurt timp însă, în mai 1950, era din nou arestat și închis administrativ la închisoarea Sighet, învinuit că fusese demnitar într-unul din guvernele „burghezo-moșierești”, unde erau și Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Constantin Dinu Brătianu, Gheorghe Tătăreanu, Gheorghe Brătianu, Constantin C. Giurescu etc., peste o sută de foști miniștri. În 1956, după 7 ani de detenție, a părăsit închisoarea (avea 58 de kg, intrase cu 82 de kg, era foarte bolnav, abia se ținea pe picioare, fiind luat de pe stradă de prof. dr. Goia și internat la spitalul din Cluj). Familia fusese informată că el murise la Sighet, soția i s-a îmbolnăvit grav și a murit la 65 de ani. Moartea ei l-a afectat pe fostul deținut, retrăgându-se la mănăstire. „Bine, eu meritam să sufăr, că am slujit în Basarabia, că am sprijinit o cumplită luptă a Bisericii de-acolo cu partidul liberal, că n-am iubit nicicând pe ruși, îndeosebi pe sovietici, că am și militat contra lor și-n timp de pace și-n timp de război... toate-s adevărate și trebuia să sufăr orice consecințe, chiar asasinarea, cum eram amenințat și au înscenat în curtea unei închisori punerea mea la zid. Dar, ce vină avea acest suflet de femeie, bună soție, o ideală mamă, rară gospodină, cultă româncă însuflețită, o devotată

patriotă, care a sărit în ajutorul multor opere inițiate de Stat, ce vină a avut, ca, în schimb, Țara s-o chinuiască atâta, să fie muritoare de foame în lipsa mea, hrănindu-se cu câte-un morcov și cu câțiva cartofi, cumpărați pe câte-o flanelă ori o rochie ce mai avea? Trebuia să dispar eu la timp, să mor, ca să nu mai am de atunci remușcări și mereu remușcări!”⁹

După eliberare, Constantin Tomescu s-a stabilit cu domiciliul la fiul său, Nicolae, în București, dar, în realitate, cea mai mare parte a timpului o petrecea la Schitul Coșna, din Vatra Dornei. Acolo, C. Tomescu a creat o bibliotecă și a început să scrie. Singura lui dorință, după ce a ieșit din pușcăria politică, a fost să depună mărturie pentru posteritate. „Când am ieșit din a doua detențiune politică, de la Sighet, atât eram însă de dornic să scriu, să mângălesc hârtii multe, că l-am rugat pe colegul Speranția, abia cunoscut în Cluj, să mă ducă el la o librărie și să-mi cumpere creioane și hârtie.” El recunoaște că scriind *Viața Mântuitorului Iisus Hristos*, gândea că s-o găsi vreo episcopie ca să o tipărească, însă manuscrisul a fost sechestrat de Securitate împreună cu alte pagini, referitoare la Istoria Bisericii Române, file pe care nu le-a mai recuperat. În 1958, după ce a primit o scrisoare de la prietenul său Mitropolitul Visarion Puiu (exilat la Paris), a fost arestat de către Securitate și condamnat pentru „spionaj” la 20 de ani de „muncă forțată”, – în conformitate cu documentele din Arhiva CNSAS. O altă cauză a fost poezia *Dor de Basarabia*, pe care a recitat-o cu prilejul unei pomeniri a soției sale, fiică a Basarabiei, Olga Poliacov. Securitatea l-a considerat pe Constantin Tomescu drept o persoană ce „caută să mențină psihoza în rândurile basarabenilor despre un nou război”

9. Ibidem, p. 974.

Foto: Mihaela BURLĂCEL

afirmând că „Basarabia va fi eliberată”. În iunie 1958, profesorul Tomescu avea dosar individual, pentru a i se documenta mai temeinic activitatea sa „ostilă”, îndreptată împotriva Uniunii Sovietice. Nu s-a bucurat de libertate pentru mult timp, căci la 25 august 1958 a fost dus la Securitatea din Suceava, printre acuzații fiind și poezia amintită, însă principalul capăt de acuzare a fost activitatea lui politică, fabricându-i-se un dosar cu scenariu fantezist, acuzat că pune la cale o „organizație subversivă contra ordinii sociale”. A fost încarcerat la Jilava, eliberat la 11 aprilie 1964. Ceruse și acolo, la Jilava, să iasă la lucru, să fie ocupat cu ceva, însă i s-a interzis. „Mi s-a turburat viața cu închisori și judecăți timp de 13 ani. N-am avut curajul să mai prind condeiul în mână, mi se părea că m-am și anchilozat și la cap și la trup. Am trăit zile grele, de mari lipsuri, uneori eram nehrănit, întrucât n-aveam niciun mijloc de trai, căci pensia mi s-a reținut din 1950 până în 1969”, mărturisea memorialistul.¹⁰ După eliberarea de la Jilava, nu și-a putut găsi de muncă, nu avea decât biletul de eliberare din temniță, în fața căruia strâmbau mulți din nas; buletinul vechi nu i-a fost înapoiat. Deși cunoștea limbile elenă, latină, germană, franceză, rusă, chiar și turcă, nimeni nu l-a angajat. S-a adresat instituției Brațe de muncă din Rahova, așa cum îl îndrumase directorul politic din închisoare; i s-a oferit să fie măturător de stradă, însă fostul deținut a refuzat.

Din 1968, Constantin Tomescu își începe memoriile, precizând „Voi scrie cu sinceritate, drept și adevărat, așa cum se cuvine la o vârstă înaintată, de 78 de ani, fără preferințe sau părtinitor față de vreo persoană. Voi scrie sub ocrotirea milei Mântuitorului lumii, Iisus Hristos,

10. Ibidem, p. 33.

în care cred și ale Sale învățăături le urmez.” Vocația sincerității și a credinței este exprimată și la încheierea Jurnalului, în 10.10.1974, când mărturisește: „Scriș-am cele 6 caiete... cu știri din strădania mea în scumpa noastră Provincie – Basarabia. Tot ce am lăsat pe aceste puține pagini a pornit din sinceritate. Așa mi-a fost viața... Rămân doar cu judecata supremă a Mântuitorului nostru, Iisus Hristos.”¹¹

Testamentul lui Constantin Tomescu, a orfanului ajuns Secretar General al Bisericii Basarabiei și ministru, este încă o mărturie a jertfelniciei sale, a urmării învățăturii creștine: „Biserica mi-a fost Călăuza morală și culturală, uneori și apărătoare de vifornițe...”¹² Cel care a trecut prin patru războaie (1912-1913, 1916-1918, 1941, 1944-1945) recunoaște că numai încrederea în Dumnezeu l-a ajutat să supraviețuiască.

Profesorul Constantin N. Tomescu, acest fiu al Dobrogei și al Basarabiei, care a publicat peste 50 de lucrări, rămâne, prin viața și opera sa, un adevărat model, un om al jertfei pentru neam.

Bibliografie:

Coșeriu, Eugeniu, *Limba română – limbă romanică*, editor Nicolae Saramandu, Editura Academiei, București, 2005.
Tomescu, Constantin N., *Jurnal din viața mea*, ediție îngrijită de Silvia Corlăteanu-Granciuc și George Enache, Cartdidact, Chișinău, 2019.
Țepordei, Vasile, Profesorul universitar Constantin N. Tomescu, în: „Au murit cu gândul și dorul de Basarabia”, Editura Eminescu, București, 1997.

(Fragment din cartea *Vocația mărturisirii*, 2, Încolțirea Basarabiei, prefată de Ilie Popa, postfață de Nicolae Dabija, Editura Fundației Memoria, București, 2020)

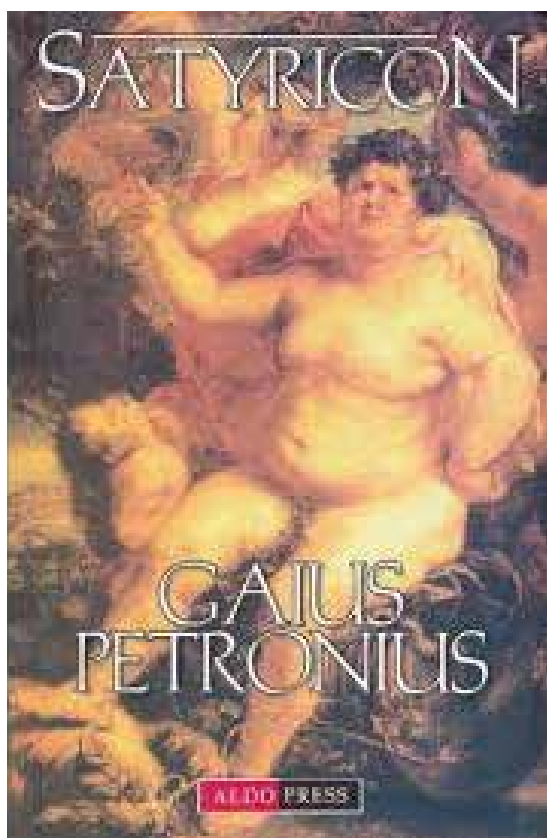
11. Ibidem, p. 1074.

12. Ibidem, p. 1068-1069.

Decadența educației. „Satyricon”

Antonela-Nicoleta TOADER

Definim decadența ca fiind o perioadă de tranziție, un haos aflat înaintea stabilirii unei noi ordini, bazate pe principii diferite de cele anterioare. Criza se declanșează din cauza faptului că valorile consacrate până la momentul respectiv constituie o definiție incapabilă să mai cuprindă o lume transformată chiar sub propriile auspicii.

Caius Petronius Arbiter, autorul unei singure opere, romanul celebru *Satyricon*, a trăit în perioada 27-66 e.n. și a fost un om politic și scriitor latin care a jucat un rol fundamental în cercul cultural-politic al împăratului Nero, criticând dur gustul curții principelui.

Geneza romanului este „stabilită, mai cu seamă pe baza numeroaselor aluzii prezente în text și care aduc în discuție o serie de realități din epoca lui Nero, ca fiind cuprinsă între anii 61 –

66 e.n.”¹ Romanul este reconstituit pe baza unor manuscrise parțiale, multe pasaje ale textului fiind absente, iar începutul și finalul lipsesc. Narațiunea romanului este realizată la persoana I, prezentându-se aventurile la care iau parte Encolpius, cel care narează, și camarazii săi. Romanul este împărțit în trei părți: aventurile lui Encolpius, *Cena Trimalchionis* și aventurile lui Eumolpus.

Titlul romanului poate fi reconstituit din adjectivul *satyricus*, care face trimitere la existența pe care o aveau personajele romanului, însă critica literară nu a elucidat definitiv semnificația enigmatică a titlului.

Opera lui Petronius este un roman al moravurilor, care prezintă relațiile sociale contemporane scriitorului latin, într-un amestec stilistic. Cuprinde discuții de ordin filozofic, atât în versuri, cât și în proză, o serie de proverbe, într-un limbaj care se modifică în funcție de tipologia personajului prezentat, de la cât mai elevat (*Agamemnon*), dar și cel mai vulgar (*Trimalchio*).

Prima parte a textului îl are în prim plan pe Encolpius, care trăiește aventuri derulate succesiv într-o școală de retorică, într-un bordel, la o orgie etc. În această parte descoperim concepția lui Encolpius referitoare la eșecul educației: „Motivul pentru care tinerii ies atât de nătângi de pe băncile școlii, căci nu aud nimic legat de viața reală, de zi cu zi, ci numai despre pirați care pândesc în largul coastelor cu cătușele pregătite, despre tirani care îi forțează pe copii să își decapiteze părinții sau despre oracole care cer să fie sacrificate trei fecioare pentru a opri epidemiile...cu astfel de pregătire e imposibil să obții bun gust”², reflecție pe care o are în fața unui auditoriu numeros în for. De asemenea, trebuie să subliniem seria de elemente pe care Petronius le satirizează, care fac din *Satyricon* un roman al moravurilor, adânc înrădăcinat în tradiția livrescă greacă, dar și în mentalitatea contemporană autorului.

1. Rodica Grigore, *Literatura universală și comparată*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca, 2008, p. 24.

2. Petronius, *Satyricon*, Editura Aldo Press, București, 2003, p.4

Argumentele studentului nostru orator continuă: „Permiteți-mi să spun că voi, retorilor, sunteți responsabili de decăderea oratoriei, căci voi, cu frazele voastre ridicole și goale, menite doar să gădile urechile audienței, ați vlăguit și pervertit esența adevăratei retorici”³. Acesta aruncă vina decăderii educației în slujba retorilor, dar și a părinților: „A cui este deci vina? A părinților care nu oferă copiilor avantajele unei pregătiri stricte.”⁴ Encolpius vede o lipsă de interes și în atitudinea societății care este deja sufocată de supremația financiară a individului și, printr-o schimbare a stilului scriiturii, traspune ideile sale în versuri:

„Cel ce vrea să devină orator va trebui
Să urmeze disciplina din bătrâni
Și să urmeze legile moderației;
Să nu umple stăpânii cu lingușeli
Sau să flateze la mesele celor mari,
Să nu își încețoseze mintea cu vin
Sau cu prietenii la teatru, cu gura căscată
Să aplaude la trucurile actorilor.
Dar, dacă muzele îl vor călăuzi
În sălile Tritoniei sau la zidurile
Unde exilații spartani se află,
Sau în locurile ce răsună de cântecele sirenelor
Poezia să îi fie prima muncă
Și versul homeric, fântâna ce îi potolește setea.
Curând va cunoaște moștenirea lui Socrate
Și va purta armele lui Demostene,
Unind apoi înțelepciunea greacă cu limba latină,
Dar nu în forum va găsi
Ocupații pentru mintea sa,
Se va înfrupta cu cărți, căci versurile de foc,
Poveștile eroice și de război
Și mânia patriotică a lui Tullius le va studia.
Atunci, indiferent de temă,
Își va revărsa elocința.”⁵

Ceea ce Encolpius vrea să sublinieze este faptul că, pentru a putea ajunge retor, trebuie să existe, în spatele verbelor, o pregătire temeinică, să fie păstrată înțelepciunea grecilor, dar să fie transpusă în maniera proprie limbii latine.

Cea mai reprezentativă scenă pentru a putea defini romanul ca fiind unul al moravurilor este partea Cena Trimalchionis, deoarece ea prezintă în manieră explicită, vulgaritatea provocată de îmbogățirea individului. Acest banchet, prin modalitatea de descriere a casei, a obiceiurilor, a mâncărilor, se definește ca unul ridicol. Aici identificăm două scene esențiale pentru

3. Ibidem, p.5.

4. Ibidem.

5. Ibidem, pp. 6-7.

PETRONII ARBITRI

SATYRICON.

*Adiecta sunt veterum quorundam
poetarum carmina non dissimilis
argumenti : ex quibus nonnulla
emendatius, alia nunc pri-
mum eduntur.*

Cum notis doctorum virorum.

LVTETIÆ,
Apud Mamertum Patissonium,
Typographum Regium.

1587.

sublinierea ideii de decadentă a educației: ospățul lui Trimalchio și scena discuțiilor între liberti. „Satyriconul se apleacă asupra mulțimii, observă modul de a se comporta și de a vorbi al libertilor, pe care scriitorii anteriori îl ignoraseră. Furtul și crima, șarlatanismul, mai ales sexul prevalează în această țară a romanului petronian.”⁶ Unul dintre liberti vorbește despre fiul său pentru care își dorește o meserie, având argumente exclusiv financiare: „M-am hotărât, dacă o să îi placă, să-l învăț o meserie: bărbier sau negustor sau, cel mai bine avocat, decât să nu se despartă în ceasul morții ...înveți pentru binele tău... învățatul e o comoară, iar cel care are o meserie nu suferă niciodată de foame”⁷. Contrastând cu această replică este scena ospățului marcată de

6. Eugen Cizek, Istoria literaturii latine, Vol. II, Editura Societatea „Adevărul” S.A., 1994, p.503.

7. Petronius, Satyricon, Editura Aldo Press, București, 2003.

vulgaritatea comportamentului și a limbajului participanților, dar și motivului acelui banchet - îmbogățirea fostului libert Trimalchio. Libertii își manifestă prea fastuos agonisirea, „pentru a nu suferi de complexe, își afirmă disprețul față de intelectuali, însă vor să pară cultivați”⁸. Goana după bani îi dezumanizează și alienează, însă copiii rămân pentru ei un element prețios, în care investesc.

Ultima parte a romanului prezintă momentul întâlnirii personajelor principale cu Eumolpus, un poet. Pentru a scăpa de urmărirea lui Ascyrtos, Encolpius și Giton se îmbarcă pe un vas ajungând în Crotona. Encolpius va lua numele de Polyenos, un mare bogătaş, iar ceilalți trec drept sclavii săi. Povestea se încheie cu scena testamentului, motiv pentru autor de a-i satiriza pe vânzătorii de moșteniri din epoca imperială.

La nivelul compozițional al romanului trebuie să mai adăugăm un element ce face trimitere la decadența educației în corpusul romanului: „povestirile incluse pe parcursul desfășurării, „nuvele” (sau „novele”) „mileziene”, („fabulae Milesiae”)”⁹. Aceste fabule sunt scurte povestiri care pun accentul pe gustul publicului vremii pentru elementul spectaculos și licențios.

8. Ibidem, p. 504.

9. Rodica Grigore, *Literatura universală și comparată*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca, 2008, p. 26.

Deoarece vorbim despre conducători precum Nero, vorbirea era o artă periculoasă, iar retoricii s-au orientat spre literatură.

„Satyriconul documentează asupra unor aspecte ale societății epocii, și nu numai asupra mentalității ei”¹⁰, natura sa putând fi o temă de actualitate și în societatea actuală. Este un roman al moravurilor unei societăți, care cuprinde toate aspectele sociale: familia, relațiile sociale, conducătorii, dar mai ales educația. Aflată în declin, aceasta este surprinsă prin intermediul unor personaje caricaturale, spre exemplu Trimalchio, un model al parvenitului, sunt surprinse superficialitatea retorilor și slaba lor pregătire. Toate aceste aspecte sunt privite ca o influență nefastă a înăvuirii individului, într-o epocă în care, deși culmea educației o reprezenta studierea filosofiei, pregătirea elevilor era slabă, superficială, orientată spre aspecte ne semnificative ale existenței umane.

Bibliografie

1. CIZEK, Eugen, *Istoria literaturii latine*, Vol. II, Editura Societatea „Adevărul” S.A., 1994.

2. GRIGORE, Rodica, *Literatura universală și comparată*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca, 2008.

3. PETRONIUS, *Satyricon*, Traducere de Eugen Cizek, Editura Aldo Press, București, 2003.

10. Eugen Cizek, *Istoria literaturii latine*, Vol. II, Editura Societatea „Adevărul” S.A., 1994, p.503.

Foto: Ionel Eleonor MIRESCU

Trăim o vară cu adevărat specială. Nu ne vom referi iarăși la pandemia mondială cu incertitudinile și frica instalată durabil pe toate meridianele planetei, dar la schimbările climatice cu adevărat înspăimântătoare, care comportă un pericol existențial prin neîncetata distrugere a naturii și a localităților umane.

Raportul GIEC – cod roșu pentru Planeta noastră. Ultimul raport al Grupului interguvernamental de experți în evoluția climei (GIEC), organism ONU, publicat în luna august 2021, este mai mult decât îngrijorător – este alarma roșie a Națiunilor Unite. „Viața pe Pământ se poate reface după schimbări climatice majore, evoluând spre noi specii și creând noi ecosisteme”, se specifică în rezumatul tehnic pe 137 de pagini. Experții GIEC avertizează demult despre faptul că s-a schimbat clima: doar în acest an constatăm pericolul prin recente inundații

devastatoare în Europa și China, incendiile din sudul Europei și Federația Rusă, temperaturile record din America de Nord, vânturile neobișnuit de puternice și furtunile violente acolo, unde mai devreme nici nu ploua, seceta fără precedent în Africa, topirea rapidă a ghețarilor... Tot experții ne explică cu argumente științifice infailibile că trebuie să ne schimbăm nu doar atitudinea, ci și comportamentul și să încetăm să tot retezăm creanga pe care stăm așezați. Lectura atentă a rezumatului tehnic al experților GIEC și discursul oficial al responsabililor organizațiilor internaționale, care cheamă iarăși statele membre să fie responsabile, mă fac să cred că „mai e mult până departe”.

Cea de a XXVI-a Conferință a Statelor - părți la Convenția-cadru a ONU privind schimbările climatice, prezidată anul acesta de Regatul Unit, va avea loc la toamnă, în Glasgow. Se așteaptă

Muzeul de istorie a naturii din Geneva

multe de la acest eveniment, dar știm cât de greu se ajunge la un numitor comun între țările, care „sunt deja cu picioarele în apă” din cauza ridicării nivelului oceanelor și marile puteri angajate în goana nebună după beneficii cu orice preț.

Două secole de activitate, 15 milioane (!) de exponate. În acest context al îngrijorării generale, chiar pentru un cetățean abandonat în brațele fragile ale speranței, Muzeul de istorie a naturii constituie un refugiu perfect. Numai știința și experiența trecutului ne pot ajuta să identificăm locul și momentul, unde și când s-a produs neînțelegerea dintre natură și om.

În anul de pandemie 2020-2021, muzeul din Geneva sărbătorește două secole de existență. Două secole de activitate și 15 milioane de exponate fac ca acest muzeu, cel mai mare din întreaga Confederație elvețiană, să devină și un centru mondial pentru cercetătorii și oamenii de știință de pretutindeni.

Pentru a marca bicentenarul, Muzeul expune două sute de obiecte, care nu doar reflectă bogăția și varietatea colecțiilor sale, ci sunt și reprezentative pentru expozițiile propuse publicului pe parcursul anilor. Această instituție, proprietate a orașului Geneva, promovează un format extraordinar al expozițiilor temporare, organizând, pentru cei mici și cei mari, ateliere de creație în legătură directă cu tema propusă, invitând diferiți conferențieri și oameni de știință pentru dezbateri publice – obiectivul suprem fiind nu doar atragerea atenției, ci și implicarea publicului în aceste activități, deopotrivă cu trezirea interesului și curiozității profunde

pentru natură, diversitatea și rolul ei mult prea important pentru supraviețuirea noastră în deplină armonie.

Perenitatea artei. Într-un colț (chiar colț) al muzeului, a fost amenajată o expoziție de obiecte din sticlă. Publicul este intrigat de câteva vitrine cu exponate bine protejate, care parcă nu se găsesc la locul potrivit printre speciile de animale și păsări din muzeu. Curiozitatea fiind mare, vizitatorii se îndreaptă într-acolo și descoperă extraordinara și excepționala colecție a reputaților meșteri-sticlari Leopold și Rudolf Blaschka (tată și fiu) – 117 de piese din sticlă, reprezentând animale marine, meduze și alte nevertebrate. Acum trăim epoca tehnologiilor înalte, care oferă o privire destul de exactă, de aproape și de departe, asupra lumii înconjurătoare. Atunci, în secolul al XIX-lea speciile botanice erau conservate prin presare ori uscare, apoi etichetare. Aceste tehnici, dar și anii, prin trecerea lor, le estompau culorile, le diminuau sau chiar le anihilau aspectul tridimensional, iar timpul transforma țesuturile în praf. Nici metodele de conservare în lichid nu erau pe deplin satisfăcătoare. Pentru o mai bună înțelegere a naturii cu bogata ei faună și floră s-a recurs la sfaturile și serviciile a diverși artiști și meșteri. În secolul descoperirilor majore au trăit și au creat și acești doi sticlari, care fac parte din patrimoniul umanității pentru calitatea desăvârșită și de neegalat a creațiilor lor. Ei au reprodus cu măiestrie, exactitate și minuțiozitate flori și nevertebrate atât de perfect, încât nici astăzi botaniștii nu găsesc cusur exponatelor.

Înaltă măiestrie a familiei Blaschka poate fi admirată îndeosebi în colecția de flori din sticlă: florile par a fi proaspăt tăiate și puse în vază, culorile sunt vii, dimensiunile perfect redată. Colecții de flori pot fi admirate în mai multe muzee de istorie a naturii din lume, cea mai mare fiind proprietatea Universității din Harvard. Colecția de la muzeul din Geneva ne introduce în lumea fascinantă a viețuitoarelor acvatice: meduze, anemone, caracatițe și altele. Efectuate perfect, acestea erau căutate de toate muzeele de istorie naturală din secolul al XIX-lea pentru a fi studiate și utilizate în a transmite cunoștințe despre natură, dar și pentru afișare.

Odată cu explorarea tot mai îndrăznească a fondurilor maritime și cu apariția fotografiei acvatice interesul pentru aceste adevărate opere de artă s-a pierdut. Valoarea lor istorică însă este în creștere, deoarece nici chiar specialiștii din domeniu n-au înțeles încă pe deplin cum s-a reușit acest nivel de perfecțiune cu tehnologiile și uneltele de atunci, chiar dacă admitem că arta sticlei suflate era binecunoscută și extrem de dezvoltată.

Astăzi capodoperele lui Leopold și Rudolf

Blaschka atrag artiști și oameni de știință din întreaga lume. Măiestria lor poate fi explicată doar printr-o înțelegere perfectă a naturii și o dragoste profundă pentru ea. Operele lor sunt sursă perenă de inspirație – pentru a admira, a ocroti și a îngriji cu sfințenie natura, partenerul umanului pe această planetă.

Foto: Gabriel Alexandru GOCIU

Mioara Avram și identitatea noastră lingvistică

Raluca PETRE

Gramatica este intimidantă. Cel puțin pentru mine așa a fost și rămâne. Mai ales pentru că am crescut cu o mamă profesoară de română iar la noi în casă limba nu a fost în niciun moment tratată cu ușurătate, ci ca un reper al identității dar și al onorabilității. Îmi este încă foarte proaspăt în minte efortul constant (și sâcâitor) al tatălui meu de a-mi corecta

dezacordurile și expresiile neacademice pe care le deprinsesem în zilele petrecute alături de tanti care avea grijă de noi când părinții erau la servici, în zona lipovenească a Tulcei. La nivel personal am crescut cu această spaimă dar și reverență față de limba corect vorbită. În prezent, după multe studii în domeniul sociologiei, am ajuns să realizez că limba nu ține doar de microuniversul unei familii, ci este un element identitar definitoriu în viața oricărei nații. Orice construcție statală și națională este însoțită de formalizarea limbii vorbite, de scrierea dicționarilor și a gramaticii, ce ajunge să însoțească orice școlar în devenirea sa.

Pentru ca identitatea unui popor să fie definită, limba este unul dintre elementele fundamentale, alături de religie și teritoriu. Reforma religioasă din Europa secolului al XVI-lea a adus cu sine traducerea Bibliei în vernacularele diverselor nații ale continentului. Limbile vorbite la nivel popular au devenit limbi în care orice om ce știa să citească putea să înțeleagă Scriptura. Legătura dintre Biblie și credincioși a devenit una directă, medierea doctă a clerului prin greaca veche sau latină estompându-se în acest context al accesibilizării învățăturilor sfinte. Pornind de la traducerea Bibliei, modernitatea a adus cu sine formalizarea limbilor vorbite în scris și ulterior alcătuirea gramaticilor. Acestea devin elemente esențiale în definirea oricărui elev care își studiază limba și literatura la școală.

În spatele oricărei gramatici stau filologii ce fac efortul intelectual extem de intens de a formaliza ceea ce înainte era doar oral, direct și puțin reflexiv. Filologii sunt cei care ne explică regulile și care fac accesibilă limba nouă tuturor. În galeria sofisticată a lingvisticii din România un loc deosebit de important îl ocupă Mioara Avram, originară la rândul său din Tulcea. Despre formalizarea gramaticii limbii române, Mioara Avram scria: „În domeniul gramaticii limbii române perioada 1828 -1870 este puternic dominată de două personalități: Ion Heliade Rădulescu și Timotei Cipariu, ale căror lucrări capitale pentru progresul gramaticii descriptive românești au ca dată de apariție limitele perioadei noastre – 1828, respectiv 1869 (și 1877). Amândoi acești gramatici au dat lucrări de mare circulație, retipărite sau prelucrate în diverse forme și mult folosite de alți autori, ca model sau ca termen de opoziție, astfel încât s-ar putea distinge, în perioada de care ne ocupăm, o „epocă Heliade” (între 1828 și 1850) și o „epocă Cipariu” (între 1850 și 1870). Dintre ceilalți autori, numai în jurul lui Aron Pumnul s-a mai dezvoltat o adevărată școală a gramaticilor bucovineni...”¹. Mioara Avram a studiat în profunzime și a continuat efortul primilor pionieri ai gramaticii limbii române, devenind referință pentru cea de a doua jumătate a secolului XX.

Această prodigioasă cercetătoare și-a dedicat întreaga carieră studierii, formalizării dar și accesibilizării gramaticii limbii române. Cariera sa științifică s-a întins pe mai bine de cinci decenii, din anii '50 ai secolului trecut, până în anii 2000. A coordonat sau a făcut parte din toate colectivele care au lucrat la structurarea gramaticii limbii și a avut grijă ca munca academică să nu rămână închisă în spațiile intimidante ale unei academii, ci a publicat și variante accesibile, pentru toți, ale acestor informații. În acest sens, este de menționat „Gramatica pentru toți”, o carte care a însoțit multe generații de elevi sau autodidacți doritori a înțelege, a stăpâni și a vorbi frumos în limba română. Conform autoarei, această

1. Mioara Avram (1978) „Lingvistica românească între anii 1828 – 1870” în Istoria lingvisticii românești, Avram, Drimba & Gheție (eds.) Editura Științifică și Enciclopedică, București, p. 48.

1937. Prof. Măndița Grigorescu (primul rând, dreapta) cu un grup de eleve. Sursă foto: Virginia Dima, Aurel Munteanu (1983) *Liceul Spiru C.Haret Tulcea (1883 – 1983)*. Editura Sport -Turism, București, p. 62.

carte „a fost concepută ca o lucrare practică, în sensul unui îndreptar sau ghid gramatical. Ea a fost scrisă cu gândul la cei care – dintr-un motiv sau altul – nu știu sau nu mai știu gramatica, dar doresc să se cultive, la cei care nu se simt bine în inferioritatea de competență lingvistică și care reacționează la râsul celor din jur nu prin indiferență sau chiar prin răzbunare, ci prin instruire”². Ideea de distincție prin educație și instruire este un motor care a însemnat foarte mult pentru generațiile adulte iar Mioara Avram a sărit în ajutorul celor care căutau onorabilitatea prin stăpânirea limbii. Oricum, în ordinea largă a contribuțiilor acestei cercetătoare, această carte de popularizare a gramaticii este doar un minuscul exemplu din enorma sa activitate.

Totul a început la Tulcea, într-o zi de început de februarie a anului 1932. În ziua de patru a lunii făurar se năștea Mioara Avram, fiică a ofițerului Nicolae Grigorescu și a profesoarei de limba română, Măndița Grigorescu (născută Caraman). Fiica respectabilei familii tulgene și-a petrecut primii ani de viață în orașul natal, unde a studiat la nivel primar, gimnazial și liceal sub ochii atenți ai mamei sale, o foarte respectată și apreciată profesoară de limba română a liceului care este în prezent cunoscut drept Colegiul Dobrogean Spiru C. Haret.

Mioara Avram a început școala la numai cinci ani, în 1937, cu dispensă de vârstă și examene

date la Inspectoratul școlar Tulcea, după cum aflăm din volumul „Liceul Spiru C.Haret (1883-1983)”, elaborat cu migală de Virginia Dima și Aurel Munteanu. Din aceeași onorabilă sursă mai aflăm că a urmat liceul teoretic de fete Tulcea între 1941 și 1948, traversând anii de război și schimbare de regim. Între 1948 și 1949 o găsim la liceul mixt Tulcea. După primii 17 ani petrecuți la Tulcea, Mioara Avram se îndreaptă spre capitală, unde în anul 1949 este admisă la Facultatea de filologie a Universității din București – Secția limba și literatura română. Devine doctor în filologie în anul 1959, avându-l drept coordonator științific pe profesorul Iorgu Iordan.

A lucrat la Institutul de lingvistică încă din primul an de facultate. „Din 1951 a fost numită la acest institut trecînd prin toate treptele ierarhiei științifice, de la preparator până la cercetător principal. Din 1960 are gradul de cercetător principal, iar din 1963 funcția de șef de sector (șefa sectorului gramatică, actualmente de gramatică și limbă literară)”³. Activitatea sa principală a fost în cercetare dar a avut și contribuții didactice în învățământul superior, toate încadrările la disciplina limba română. Din aceeași sursă aflăm și faptul că „din 1971 i s-a acordat dreptul de a conduce doctoratul în specialitatea limba română contemporană”⁴. Activitatea publicistică a început-o în anii studenției, în primul an de facultate fiindu-i publicate contribuții științifice

2. Mioara Avram (1997) [1986] *Gramatica pentru toți*. Editura Humanitas, București.

3. Virginia Dima, Aurel Munteanu, op.cit. p.158.

4. Idem.

în revista „Cum vorbim”.

De pe site-ul Editurii Humanitas aflăm că Mioara Avram a fost coautoare (și adesea conducătoare) a unor mari lucrări colective, printre care „Gramatica limbii române”, apărută, în două ediții (1954 și 1963), sub egida Academiei, tratatul „Formarea cuvintelor în limba română” (3 vol, 1970, 1978, 1989), „Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române” (1982)⁵. Despre alte lucrări de referință aflăm dintr-un articol dedicat autoarei de către agenția națională de știri, Agerpres: „Gramatica pentru toți” (ediția I, 1986; ediția a II-a, 1997), „Probleme ale exprimării corecte” (1987), „Ortografia pentru toți. 30 de dificultăți” (ediția I, 1990; ediția a II-a, 1997), „Anglicismele în limba română actuală” (1997), „Cuvintele limbii române - între corect și incorect” (2001), „Faceți cunoștință cu limba română” (în colaborare cu Marius Sala, 2001), „May We Introduce the Romanian Language to You?” (în colaborare cu Marius Sala, 2000), „Studii de morfologie a limbii române” (post-mortem, 2005)⁶.

O foarte onorabilă cruciadă a reputei lingviste a fost cea purtată în Republica Moldova în anii '90, într-un efort conștient și asumat de readucere a reperelor lingvistice românești într-un spațiu ce fusese dominat timp de decenii de limba rusă. Prin ardoarea și competența sa, Mioara Avram a pus pe agenda publică din România dar și din Republica Moldova chestiunea limbii române, ca reper identitar fundamental. Conform ideilor autoarei, există o singură limbă română și aceasta este vorbită pe ambele maluri ale Prutului. Cu generozitate, a cedat drepturile de autor ale celor mai populare titluri ale sale pentru ca acestea să fie disponibile și în Republica Moldova. Astfel, principiile gramaticii pentru toți au devenit accesibile și basarabenilor, într-o instruire, distincție și demnitate. Prin cultivarea limbii, locuitorii vorbitori de română din Republica Moldova au început recucerirea sferei publice dominate autoritar de reperele rusofone. De la Vlad Pohilă aflăm că „în vara anului 1990, împreună cu alți colegi de breaslă de la București, a ținut la Chișinău cursuri de limba română pentru profesorii din școlile și liceele din Republica Moldova; ulterior, a prefăcut lucrări de referință de autori sau editori basarabeni, a publicat articole și studii în periodice de specialitate de la Chișinău („Revistă de lingvistică și de știință literară”, „Limba Română”); a acordat dreptul pentru editarea la Chișinău a cărților

Domniei sale „Ortografie pentru toți” (Editura Litera, 1997) și „Cuvintele limbii române între corect și incorect” (Editura Cartier, 2001)”⁷. Până în ultimii ani de viață a studiat și a oferit celorlalți repere trainice pentru o limbă română pentru toți.

Mioara Avram și-a dedicat viața înțelegerii și cultivării limbii române dar și cultivării propriei familii. A fost căsătorită cu un cărturar prestigios, Andrei Avram, și a crescut trei fii. În 2004 Mioara Avram s-a stins din viață. Aleg să închei și eu cu vorbele Rodică Zafiu, o reputată cercetătoare care duce mai departe moștenirea și reperele unui profesionalism impecabil în domeniul lingvisticii: „Numele Mioarei Avram e cu siguranță cel mai cunoscut între cele ale lingviștilor români din zilele noastre; era o autoritate, o instituție, personificarea însăși a gramaticii, a lingvisticii, în dispute, opinia sa devenea automat un argument irecuzabil. Cei care au cunoscut-o și-au dat seama că acest prestigiu exterior era reflexul firesc al unei trăinicii interioare impresionante.

Mioara Avram știa tot, citise tot, își amintea tot: o mare putere de muncă se unea cu o curiozitate tinerească pentru cele mai diverse manifestări lingvistice ale prezentului — de la argou la limba de lemn, la anglicisme, la creațiile jurnalistice recente.”⁸

Noi, oamenii de azi trăitori în Dobrogea și aiurea, după ce ne vom fi săturat de limba engleză și peregrinările prin lume, poate ne vom întoarce osteniți dar curioși la reperele fundamentale ale propriei noastre limbi. Atunci cu siguranță o vom redescoperi pe Mioara Avram.

5. humanitas.ro accesat în 10.08.2021.

6. O personalitate pe zi: lingvista Mioara Avram, 12.07.2019, agerpres.ro accesat în 11.08.2021.

8. Rodica Zafiu, 2004, „In Memoriam: Mioara Avram”, România literară, nr.28, 21 iulie 2004 ro.wikipedia.org accesat în 12.08.2021

Ziua Marinei la Constanța, an după an, o singură iubire - marea

Foto: Ionuț GRIGORE

Foto: Sorin DANIELCIUC

Foto: Sorin DANIELCIUC